

3/2023

SFV

magasinet

Bildning för framtiden

SFV-biografi om Ina Colliander • Ebban • BRAVO! har startat • Hilde Kass

Nr 3

Oktober 2023

Volym 35, 9. årgången

ADRESSFÖRÄNDRING

www.sfv.fi/adressandring

UTGIVARE

Svenska folkskolans vänner

www.sfv.fi

sfv@sfv.fi

Nr	1	2	3	4
Materialdag	20.1	28.4	1.9	3.11
Utkommer	27.2	2.6	6.10	8.12

REDAKTION

SFV, Annegatan 12, 4. vån.

00120 Helsingfors,

redaktion@sfv.fi

Vi finns på Facebook, Twitter

YouTube, Instagram och LinkedIn.

CHEFREDAKTÖR

& ANSVARIG UTGIVARE

Johan Aura

johan.aura@sfv.fi

040-3559 935

REDAKTIONSSSEKRETERARE

OCH REDAKTÖR

Christine Skogman

christine.skogman@sfv.fi

REDAKTÖR

Rabbe Sandelin

rabbe.sandelin@sfv.fi

LAYOUT

Pia Pettersson

PÄRMBILD

Hilde Kass

Foto: Sonja Finholm

Grano Oy, Vasa

ISSN 2342-7426 (print)

ISSN 2342-7442 (online)

FOTO: PIA PETTERSSON

- 4 Kontakta SFV
- 5 Ledaren: Lärorikt.fi är inte bara för lärare
- 6 Kort
- 8 Kalender
- 9 Ordförande: Objektiv
- 10 Jan Malms bidrar med fastighetskunnande i SFV:s kapitalförvaltningsråd
- 12 SFV fick 37 miljoner euro – vad händer nu?
- 14 Evenemanget Mera – flera – starkare - framtidssäkra det ideella engagemanget
- 16 Hundra vägar till Hundra dagar hemma
- 17 Stort intresse för webbplatsen Läroteket
- 18 BRAVO betyder mod. Skolnätverket för konstämnen har sparkat igång sin verksamhet
- 22 BRAVO! är med i HU-forskningsprojektet Mångsam
- 23 Lyckat projekt: Ebban står idag på egna ben
- 26 Årets SFV Start!-vinnare fångar upp problematisk skolfrånvaro
- 30 Olli-Pekka Heinonen: "AI kommer att förändra vår syn på skolans uppdrag"
- 33 Kulturkolumn: Värdet av en bok och en människa
- 34 Välkommen till SFV:s monter på Bokmässan i Helsingfors
- 35 SFV:s litterära tävlingar får samma tidtabell
- 36 Ny SFV-biografi: Ina Colliander – människan bakom bilderna
- 38 När skrivande får glittra i en föränderlig värld
- 41 Kåseri: Min skog
- 42 Att se möjligheterna
- 46 Läsningen går som en dans för Hilde
- 49 Bildningskolumn: Bildning, avbild och förebild
- 50 Föreningsfrågan
- 51 SFV fakta
- 52 Boklådan
- 57 Frågesport: Kan du Svenskfinland?
- 58 Kryss / sudoku / anagramjakten

”

Vi går en oviss framtid till mötes och nu stämmer inte längre tanke-sättet att vi äldre vet vilken kunskap de unga kommer att behöva. Vi måste i stället ge dem en beredskap att klara av också stora överraskningsmoment i tillvaron, så att de utifrån den förmågan kan leva ett så lyckligt, hållbart och betydelsefullt liv som möjligt.

Olli-Pekka Heinonen, sidan 30.

FOTO: DAVE PELHAM

18

Forskningen visar att konstämnen har en positiv inverkan på inlärning och välmående. Det är en av orsakerna till att SFV satsar på det nya skolnätverket BRAVO! som hade sin kickoff i början av september. Till en början arbetar nätverket med musik och bildkonst i årskurserna 1–6.

► Sidan 38

23

Det elektroniska skolbiblioteket Ebban med tusentals streamade böcker började som Erik Berglunds idé efter en utredning över skolbibliotekens tillstånd i Svenskfinland. Idag används Ebban varje vecka av var tredje elev i Svenskfinland, och står med sina 19 000 titlar från Sverige och Finland på egna ben utan kontinuerlig fondfinansiering.

► Sidan 23

46

Att vara född med en synskada behöver inte vara något hinder för läsningen. Sexåriga Hilde Kass i Kvevlax lärde sig läsa redan som femåring och i dag läser hon både gärna och ofta.

► Sidan 46

Frågor om
donationer till SFV
och SFV:s förvaltning

JOHAN AURA
KANSLICHEF
johan.aura@sfv.fi
040-3559 935

Frågor om
SFV:s fastigheter

STEFAN JOHANSSON
FASTIGHETSDIREKTÖR
stefan.johansson@sfv.fi
044 7397 340

Frågor om
SFV:s ekonomifunktion
eller datasystem

TED ÖSTERMAN
EKONOMICHEF
ted.osterman@sfv.fi
0400-197 692

Frågor om
SFV-huset G18,
festsalen och bokningar

TOM SUNDBERG
VAKTMÄSTARE
tom.sundberg@sfv.fi
050 3666 436

Frågor om
SFV:s tävlingar,
pris och medaljer
samt medlemskap

CAMILLA NORDBLAD
KANSLICHEFENS ASSISTENT
camilla.nordblad@sfv.fi
045-1210 864

Frågor om
SFV:s publikationer
och annonsering

RABBE SANDELIN
PUBLIKATIONSANSVARIG
rabbe.sandelin@sfv.fi
040 0453 953

Frågor om
sektorn Utbildning

NIKLAS WAHLSTRÖM
SEKTORSANSVARIG,
UTBILDNING
niklas.wahlstrom@sfv.fi
050 548 2100

Frågor om
SFV:s kommunikation

CHRISTINE SKOGMAN
INFORMATIONANSVARIG
christine.skogman@sfv.fi
040 5136 418

Frågor om SFV:s
ansökningsprogram
Rimbert

VIVEKA ÅBERG
CONTROLLER
viveka.berg@sfv.fi
040 5331 710

Frågor om
SFV:s kommunikation

SAARA FERNSTRÖM
DIGITAL INNEHÅLLSPRODUCENT
saara.fernstrom@sfv.fi
040 584 0122

Frågor om
SFV:s studiecentral
och sektorn Fri bildning

ANNA-KARIN ÖHMAN
SEKTORSANSVARIG, FRI BILDNING
OCH SFV:S STUDIECENTRAL
anna-karin.ohman@sfv.fi
050 3421 890

Frågor om
skolnätverket Haru

ANNETTE JANSSON
KOORDINATOR
annette.jansson@sfv.fi
050 514 8844

Frågor om
Studiecentralens
kurser och pedagogiska
verksamhet.

AMY JÄGERSKIÖLD
PEDAGOGISK PLANERARE,
SFV:S STUDIECENTRAL
amy.jagerskiold@sfv.fi
050 3955 900

Frågor om
skolnätverket Bravo!

MARINA LINDHOLM
KOORDINATOR,
SKOLNÄTVERKET BRAVO!
marina.lindholm@sfv.fi
050 589 2264

Frågor om
Studiecentralens
kurser och pedagogiska
verksamhet.

TOVE EKLUND-HARTMAN
PEDAGOGISK PLANERARE,
SFV:S STUDIECENTRAL
tove.eklund-hartman@sfv.fi
050 3062 005

Frågor om
sajten Lärorikt

MALIN WIKSTRÖM
WEBBPRODUCENT,
LÄRORIKT
malin.wikstrom@sfv.fi
050 5417 736

Frågor om
Föreningsresursen

MALIN STRÖM
SAKKUNNIG, FÖRENINGRESURSEN
Malin tar emot frågor endast
per mejl: malin.strom@sfv.fi
foreningsresursen@sfv.fi

Frågor om
SFV:s evenemang

HONGJIA QI
EVENEMANGSPRODUCENT
hongjia.qi@sfv.fi
040 026 7107

Lärorikt.fi är inte bara för lärare

Då vi började arbeta med webbplatsen lärorikt.fi hade vi förstås lärare och annan pedagogisk personal som målgrupp. Men redan från början stod det klart att en webbplats med det namnet handlar om så mycket mera. Den som bekantar sig med lärorikt.fi märker fort att här finns en stark koppling till SFV:s uppdrag och strategiska mål. Vårt nätverks- och plattformssyfte med sikte på lärprocesser som sporrar individen att fullt utnyttja sin egen potential, kommer kanske främst i tankarna. Viktigt att påpeka att detta mål gäller såväl utbildning som fri bildning.

Begreppet lärorikt handlar om att något innehåller *lärdom*, eller att det har potential att ge oss *kunskap*. Som människor värderar vi detta högt, eftersom de flesta av oss strävar till att ständigt lära oss nytt och utvecklas. Då är det viktigt att påminna om hur stor roll *processen* och själva *upplevelsen* spelar, i tillägg till *innehållet*. Det är ju våra egna förutsättningar och vårt eget sätt att närma oss information som kan göra något lärorikt. Det handlar om att tillsammans med andra vara öppen för nya perspektiv, att reflektera, tolka, diskutera – och även ifrågasätta. Lärorikt.fi återspeglar på det sättet också en strävan efter kunskap och utveckling som är större än oss själva.

Lärorikt.fi svarar även på ett direkt behov. Nu hittar alla som är intresserade av lärande och pedagogik – och som vill diskutera detta – tematiskt uppburen, samlad och lättöverskådlig information som regelbundet uppdateras. Det är en värdefull tjänst, som helt enkelt inte funnits tidigare. Skattkistan med reportage, artiklar, notiser, kolumner, insändare och tips blir bara bättre av att allting är gratis – utan inloggnings- eller störande reklamer.

Har du inte ännu bekantat dig, gå in på lärorikt.fi idag, och prenumerera på nyhetsbrevet (eller på Facebook-uppdateringarna). Då missar du inget!

Johan Aura

KANSLICHEF,
SVENSKA FOLKSKOLANS VÄNNER

“Utbytesstudier är värdefulla och lärorika”

■ I år delar Svenska studiefonden ut drygt en miljon euro till högskole- och universitetsstuderande och läroinrättningar. Antalet är det största sedan 2004.

– Studerandes ekonomiska svårigheter hänger kvar från pandemitiden då många blev av med sina jobb eller hade färre arbetspass.

Så förklarar **Katja Zevallos**, ombudsman på Svenska studiefonden, det stora antalet ansökningar. Hon menar även att möjligheten att åka utomlands igen syns i ansökningarna. Drygt hälften av stipendierna beviljas för studier utomlands, och resten för studier i Finland.

– Många har avvaktat med sina utbyten på grund av pandemin. De som inte kom iväg under pandemin har kunnat åka nu.

Malin Aulanko studerar biologi på Helsingfors universitet och är en av de nästan 900 studerande som får Studiefondens stipendium i år. Malin, som på våren inledde sina studier i St. Andrews i Skottland, hör till dem som i år sökte ett stipendium för utbytesstudier.

– Jag hade knappast kunnat åka på utbyte utan stipendiet.

Studier utomlands innebär ofta högre utgifter och mindre inkomster. För många kan ett stipendium vara avgörande när man överväger om ett utbyte över huvud taget är möjligt.

– Utbytesstudier är värdefulla och lärorika, men det kan vara väldigt knepigt att få ekonomin att gå ihop. Möjligheten att jobba och få stöd från Folkpensionsanstalten faller ofta bort då du studerar utomlands.

SFV har i år gett 100 000 euro till den årliga utdelningen av studiestipendier. Läs mera om stipendiernas storlek och kriterier på Studiefondens webbplats studiefonden.fi.

Förbundsbarometern 2023: Ökat medlemsantal och stabil ekonomi

■ I början av september publicerades *Förbundsbarometern 2023* – en viktig kunskapskälla för oss som arbetar med och för civilsamhället.

Den färskaste barometern visar att många finlandssvenska förbund klarat sig väl genom pandemin och nu står stadigare med bland annat ökat medlemsantal i föreningarna och högre digital kompetens.

– I en väldigt polariserad värld har arbetet med demokratiföstran, kunskap och bildning aldrig varit så viktigt som nu. Civilsamhällets organisationerna ger människor möjligheter att påverka och delta i samhället, vilket skapar bättre tillit och bidrar till bättre socialt välmående, säger **Kaisa Kepsu**, forskaren som analyserat svaren på Förbundsarenans enkät till de finlandssvenska förbunden.

SFV:s studiecentral har ett nära samarbete med Förbundsarenan, och är en av finansiärerna bakom Förbundsbarometern.

Sök bidrag från SFV

■ Under pågående strategiperiod fokuserar vi vår verksamhet och bidragsgivning på fyra mål, grundade på omvärldsanalyser och forskning:

- jämlik utbildning
- välbefinnande i utbildningen
- öka intresset för, kunnandet om och mångfald inom konst och kultur,
- starkare engagemang och bildning som motkraft till samhälleliga utmaningar.

Oavsett om du är en organisation, kommun, privatperson eller arbetsgrupp, kan du ansöka om bidrag. Vi har fri ansökningstid – du kan sända in din ansökan när som helst under året. Vår målsättning är att behandla ansökningarna inom maximalt 3 månader. www.sfv.fi/bidrag

Hongjia Qi evenemangsproducent på SFV

■ Sedan mitten av september jobbar **Hongjia Qi** som evenemangsproducent på SFV. Han planerar, verkställer och utvecklar SFV:s evenemang inom utbildning, kultur och fri bildning.

Hongjia Qi är magister i interkulturell kommunikation och marknadsföring från Åbo Akademi/Katolische Universität Eichstätt-Ingolstadt. Han har också en Bachelor of Arts-examen från Beijing International Studies University, och jobbades senast på ACE Production i Helsingfors.

– Jag har bred erfarenhet av evenemangsproduktion inom scenkonsten. Genom det nya jobbet på SFV får jag lära mig mera om utbildning och fri bildning på svenska i Finland, och skapa framgångsrika och minnesvärda evenemang, säger han.

Qi har bott i Finland sedan 2010 och talar flytande svenska.

– Sedan 2017 kallar jag mig finlandssvensk. Jag är envis med att prata svenska i olika sammanhang och försöker alltid få betjäning på svenska, ler han.

Hongjia Qi hör till en av 55 minoriteter i Kina – Manchu-folket. I sitt hemland har minoriteterna inte samma ställning som i Finland.

– Det svenska i Finland är livligt och vitalt, en levande kultur som många aktörer verkar för att bevara och utveckla. Det gillar jag, säger Qi.

SFV:s egen verksamhet har ökat under de senaste åren, och Hongjia Qi kommer att ansvara för det praktiska kring SFV:s olika evenemang: seminarier, utbildningar, nätverksträffar, tävlingar och projekt.

Du når Hongjia via e-posten hongjia.qi@sfv.fi, och per telefon 040 026 7107.

Nominera till Topeliuspriset i november

■ Medlemmarna i Svenska folkskolans vänner rf och Svenska folkskolans vänner understödsförening rf samt medlemmarna i Finlands svenska publicistförbund r.f. kan ge förslag på mottagare till *Topeliuspriset – det finlandssvenska publicistpriset 2024* under perioden 1.11–15.12.2023.

Priset på 7500 euro delas enligt statuterna ut ”för en aktiv pågående journalistisk gärning till en eller högst tre personer som ådagalagt betydande skicklighet i sitt journalistiska värv, bestående av såväl originalitet, civilljurage som finesse”. Prismottagaren offentliggörs då Topeliuspriset delas ut i januari 2024. www.sfv.fi/topelius

1910

Under två år publicerade SFV *Biblioteksbladet*, som vände sig till bibliotekarierna med tips och inspiration.

SFV:s bibliotekskonsulent

Redan 1895 hade SFV tillsatt ett biblioteksutskott ”för att på lämpligt sätt främja uppkomsten av svenska folkbibliotek på landsbygden...”. Genom cirkulär och enkäter skaffades information om läget på bibliotekssektorn, verksamhetsplaner utarbetades och verkställdes, och med många positiva resultat. Bland annat började SFV bevilja anslag till existerande bibliotek, och anslag för inrättandet av helt nya. År 1910 anställdes SFV:s första bibliotekskonsulent, **Einar Holmberg**. Den intensifierade upplysningen och hans folknära ”lobbande” ledde sedan bland annat till att sex nya kommunala bibliotek inrättades. 1912 startade SFV en gratis tidskrift för biblioteken, *Biblioteksbladet*, som dock av ekonomiska orsaker måste läggas ner efter 8 nummer. SFV fortsatte ändå betjäna bibliotekens bokanskaffningar, till exempel med att med jämna mellanrum publicera en ”Resonerande katalog över studielitteratur lämplig för svenska folkbibliotek”. Efter Holmberg arbetade **Johannes Mikander**, **Paul Nyberg** och **Uno Stadius** som bibliotekskonsulenter. Då staten efter självständigheten tog över ledningen av landets biblioteksväsende med sin bibliotekskommission år 1920, och Uno Stadius ansökt om befrielse från tjänsten, anställde SFV inte fler bibliotekskonsulenter. Stödandet av biblioteken har emellertid fortsatt till denna dag, inom ramarna för SFV:s verksamhetssektor Kultur och bibliotek.

Studiecentralens kurser

BEMÖTANDE OCH SAMVERKAN

Tidpunkt: 10.10 kl.13–15.30

Plats: SFV-huset G18, Helsingfors

Träff för dig som jobbar med hobby- och fritidsverksamhet för barn och unga inom tredje sektorn. Hur kan vi bli bättre på bemötande och samverkan? Hur skapar vi en öppen och inkluderande atmosfär? Hur väcker vi intresse och nyfikenhet? Alla deltagare får ett inspirationspaket med innehåll dels från Haru skolnätverket och dels med de tips och idéer som vi tillsammans skapar och samlar in under dagen.

MERA-FLERA-STARKARE

Tidpunkt: 2.11 kl. 8.30–15.15

Plats: SFV-huset G18, Helsingfors

Hur formar vi framtidens medlemskap och engagemang för att säkerställa en levande och engagerad gemenskap? Hur kan vi säkra att våra förtroendevalda och frivilliga får och kan göra skillnad på ett sätt som de upplever meningsfullt? Hur kan vi bättre ta tillvara engagemanget och passionen, och möta drivkraften på en hållbar nivå? Hur kan vår organisation vara en arena för ett värdedrivet ansvarstagande mot ett bättre samhälle?

Det här och mycket mer inbjuder vi dig att prata om på heldagsevenemanget *Mera – flera – starkare. Framtids-säkra det ideella engagemanget*. Vi har skapat dagen för att väcka diskussion och ge verktyg att forma och bygga ett mångsidigt och värdedrivet engagemang i framtiden med livskraftiga föreningar och förbund. Under dagen får du möta forskare, röster från fältet och inspiratörer. Kom med och säkerställ en god framtid för det ideella engagemanget i din organisation!

NYA MÖJLIGHETER MED AI

Tidpunkt: 22.11 & 29.11 kl. 15–16.30

Plats: Nätet

Linda Mannila går under två kurstillfällen igenom grunderna i AI, artificiell intelligens, och öppnar upp möjligheter med nya AI verktyg. Vi diskuterar även utmaningarna med AI och vilka frågeställningar AI-utvecklingen medför för oss som individer och för samhället i stort.

PÅ KOMMANDE

► Med start i början på nästa år kan styrelsemedlemmar på förbunds- och distriktsnivå delta i en kurs som stärker deras kompetens att verka och utvecklas i rollen som styrelsemedlem på nationell och/eller regional nivå. Under utbildningen behandlas olika delområden, allt från att bygga ett smidigt samarbete i styrelsen till att hantera stora organisationers ekonomi, styrelsens roll och ansvar samt hur man förutser framtida möjligheter och utmaningar. Utbildningens koncept är skapat av studiecentralerna.

Utbildningen består av en närstudiedag **20.1** i Helsingfors samt tre digitala kvällsträffar **25.1, 1.2** och **8.2**.

► Under våren (januari-april) ordnas en kurshelhet på distans kring hållbarhetsplaner i föreningar och förbund. Vi inspirerar dig till att komma igång med själva processen samt handleder dig i att uppdatera och komplettera en befintlig plan. Kursen innehåller gemensamma träffar med genomgång av information, bakgrund, behov och fördjupning. Mellan träffarna finns möjlighet till handledning och stöd. Med tanke på processarbetet är det önskvärt om flera deltar från samma förening/förbund.

MOT NY KURS – VERKSTAD MED VÄNNERNA!

Föreningar! Boka ett tvåtimmarspass med vår föreningsexpert **Malin Ström**, och få hållbara verktyg, handledning och inspiration! Hon ger våra bästa tips för att skapa kurser och evenemang där människor möts och lär sig tillsammans. Läs mer på sfv.fi/evenemang

Objektiv

Skolfrågor intresserar och engagerar. Vi vet att framtiden, landets framtid, går i skola. Under åren som reporter på UR besökte jag ett stort antal skolor i hela Sverige. Mitt jobb var att berätta om skolor som mött olika utmaningar på ett lösningsorienterat sätt, och lyckats. Det var ett tacksamt uppdrag. Att träffa engagerade och kunniga lärare är stimulerande och hoppgivande.

Men samtidigt haglade katastrofrapporterna. ”Svensk skola i fritt fall”, skrek feta rubriker, ”Lärarna flyr jobbet”. Också de reportagen speglade verkligheten. Och pratade man med folk i allmänhet var detta den bild som dominerade – och oroade framför allt väldigt många föräldrar. Var bilden objektiv?

Ordet objektiv använder vi både som adjektiv och substantiv. De tv-fotografer jag jobbade med riktade kamerornas objektiv mot de skolor jag rapporterade så objektivt som möjligt om. Kameraobjektiven visade de konkreta och goda exempel jag valde ut.

En lärare jag fört en lång och intressant diskussion med utbrast att hon älskade sitt jobb och stortrivdes i skolan. Och så tillade hon:

– Men det vågar man knappt säga nuförtiden.

Jag möter ibland samma frustration hos lärare i Finland. Ja, utmaningarna är stora, kurvorna över lärresultat går neråt, många elever mår dåligt. Men skolan är också bra. Elever lyckas. Lärare lyckas. Undervisning utvecklas. Allt detta goda sker dagligen, och mycket mer därtill. Det behöver också berättas.

Hur skildras då skolvärlden i Finland i våra medier? Är bilden nyanserad och mångsidig? Överlag är den det. Journalister strävar i de flesta fall efter att ge en objektiv bild, men kan sakna de vassa redskap som sakkunskap ger. Och medier handlar också om dramaturgi och konkurrens. Svärta lockar fler läsare. Alarmism får folk att reagera.

Jag efterlyser ett lika ambitiöst förhållningssätt från våra mediehus till skolfrågor och pedagogik som till andra forskningsområden – medicin, ekonomi, klimat, teknik. Pedagogik är vetenskap, vetenskapsjournalistik förutsätter att journalister ges långsiktiga förutsättningar för att fördjupa sig. Det skulle vara en win-win-affär för alla parter – nyhetskonsumenterna, mediehusen, skolvärlden.

Det är därför med glädje jag läser sådant som *Hufvudstadsbladets* rapportering om skolcoacher i tre skolor i Helsingfors, eller bläddrar mellan avsnitten i den poddserie om skolan som Centret för livslångt lärande gjort i samarbete med *Vasabladet*. Här finns varken skön- eller svartmålning. Bara fördjupning.

SFV:s bidrag till detta är webbsajten Lärorikt, som sedan lanseringen i våras vunnit läsare över hela Svenskfinland. Vårt sakkunniga team bjuder regelbundet på nya läspaket med artiklar kring aktuella teman och trender inom utbildning och bildning, forskningsresultat och impulser från fältet både nationellt och internationellt. Skolan behöver den bästa bevakningen.

Wivan Nygård-Fagerudd

STYRELSEORDFÖRANDE,
SVENSKA FOLKSKOLANS VÄNNER

Jan Malms

bidrar med fastighetskunnande i SFV:s kapitalförvaltningsråd

Text & Foto Rabbe Sandelin

SFV:s kapitalförvaltningsråd är styrelsens ekonomiska rådgivare. Som ny medlem invaldes i augusti 2023 Jan Malms, med en bakgrund i fastighetsinvesteringar. Han ser investeringar i fast egendom som en mycket människonära bransch, idag även starkt påverkad av kraven på hållbarhet och transparens.

När vi minns att byggbranschen och fastigheterna står för en betydande del av mänsklighetens energianvändning och utsläpp, är det inte

underligt att även de idag sätts under lupp som investeringsobjekt. Det säger Jan Malms, till vardags finländsk chef för nyförvärv i det svenska fastighetsinvesteringsbolaget Niam. Det är också

denna fastighetskompetens som Malms är tänkt att hämta till kapitalförvaltningsrådet, eftersom det till SFV:s förmögenhetsmassa hör en hel del fastigheter.

fastigheterna avkastar i form av bruksvärde och värdeökning, men bidrar nödvändigtvis inte med kassaflöde till verksamheten. I tillägg kräver fastigheter överlag kontinuerlig uppföljning, underhåll och uppdatering, för att bibehålla sitt värde både för hyresgäster och användare, och därmed ägaren.

En fastighet som bokförts som tillgång kan alltså fort förvandlas till ett ekonomiskt åtagande, ifall hyresgästerna ger sig av på grund av dåligt underhåll, eller på grund av omoderna, opraktiska utrymmen. Uppskjutna renoveringar kan sedan synas som mycket bekymmersamma balanser i bokslutet, om renoveringarna måste bekostas med dyra lån.

– Tomma hus påminner oss också om att samma krav som nu ställs på värdepappersinvesteringar gällande hållbarhet även gäller fastigheter. Ett tomt hus är ju en belastning för miljön till exempel i form av all energi som går till spillo.

INTRESSE OCH KOMPETENS. Fastighetsförvaltning kräver alltså både tid, aktivt intresse och kompetens. Att handskas med hyresgäster kräver även människokännedom och ett visst psykologiskt öga. I gamla föreningar eller stiftelser, speciellt de som verkar på frivillig basis, återfinns inte alltid alla de här komponenterna, speciellt tiden.

– Då måste man köpa in kompetensen och kunskapen. I många fall känns det då kanske enklare att köpa aktier. Men för de flesta är ändå en blandning av värdepapper och realegendom en god utgångspunkt.

Enligt Malms finns ingen magisk siffra för hur man bör balansera de två sorterna av egendom.

– Man måste se till helheten och väga avkastningskrav och riskexponering mot varandra. Bra att minnas att även fastighetsinnehav kan ha andra risker än enbart brist på underhåll; en viss sorts risk uppstår också om man äger fastig-

heter endast på ett område, eller i en enda stad. Sådant kan bli lika konjunkturkänsligt som värdepapper.

Hanterar man riskerna, så är fast egendom fortsättningsvis mycket intressant som investeringsobjekt, speciellt för stiftelser och föreningar som helst vill ha en jämn och trygg avkastning.

– Människor ska alltid ha tak över huvudet, och företag behöver kontor och affärsutrymmen. På grund av detta fungerar fast, konkret egendom även som ett gott inflationsskydd under osäkrare tider, vilket åter gjort det här investeringslaget extra intressant.

Man måste se till helheten och väga avkastningskrav och riskexponering mot varandra.

UTLÄNDSKT INTRESSE. På senare tid har finländska fastigheter blivit intressanta objekt även för utländska investerare. Det har gjort att fastighetsmarknaderna i Sverige och Finland börjat se ganska olika ut.

– När man ser på transaktionerna i Finland så är en utländsk aktör part i cirka femtio procent av fastighetsaffärerna, medan samma procentandel i Sverige är cirka trettio. Där dominerar fortfarande stora inhemska aktörer.

Enligt Malms har det både för- och nackdelar.

– Visst är det bra att Finland intresserar utländska investerare. Men det finns även ett egenvärde i att behålla ägande i inhemska händer. ■

– Realegendom som fastigheter har traditionellt funnits med i föreningars och stiftelsers samlade förmögenhet, och så kommer det säkert att förbli, även om många på senare år flyttat en lite större del över på värdepapper, säger Malms.

Det har inte enbart handlat om att aktiemarknaden på lång sikt visat sig avkasta bättre, det handlar också om att fastigheter som investeringsobjekt kräver lite mer arbete, och även tankearbete, under ägotiden.

– Många organisationer investerar inte enbart i fastigheter, utan äger också fastigheter där de driver verksamhet. De

Svenska blindskolföreningens donation

SFV fick 37 miljoner euro – vad händer nu?

Text *Christine Skogman*

I januari 2023 fattade SFV:s styrelse beslut om att ta emot Svenska blindskolföreningens rf:s förmögenhet. Vad har hänt sedan beslutet? När kan man ansöka om bidrag från den nya fonden? Vi berättar om läget just nu.

Att överföra ett kapital på cirka 37 miljoner euro från en förening som lägger ner sin verksamhet tar tid.

– Vi börjar vara på sluttrakan. Överföringen av förmögenheten till SFV kommer att slutföras under hösten 2023, och då klarnar också det exakta värdet på donationen, säger **Johan Aura**, SFV:s kanslichef.

SFV:s kapitalförvaltningsråd, ett rådgivande organ till SFV:s styrelse,

kommer under hösten att se över helheten.

– Kapitalförvaltningsrådet gör en ingående analys av förmögenheten, som sedan förvaltas i enlighet med SFV:s placeringsstrategi.

UTDELNING UR FONDEN REDAN I HÖST.

Förmögenheten är grundkapitalet i den fond inom SFV som grundades i samband med donationen.

– Organisationer, privatpersoner och

arbetsgrupper kan ansöka om bidrag för verksamhet som är i linje med våra strategiska mål inom sektorn utbildning och för projekt inom den fria bildningen. Redan den här hösten kan vi allokera 60 000 euro ur fonden för projekt vars målgrupp är personer med synnedsättning, berättar Aura.

För att successivt öka utdelningen ur fonden på ett ansvarsfullt och genomslagskraftigt sätt behövs tydliga målsättningar för vad man vill uppnå.

Vad gör SFV redan nu för målgruppen?

Finlands svenska taltidningsförening producerar och utger med hjälp av SFV-bidrag **publikationer i tillgängliga format.**

Med hjälp av bidrag från SFV kartlägger Kolibre rf **de synskadades informationsbehov** för utveckling av hjälpmedel och informations-system.

SFV har gett bidrag till Luckan för **tillgängliga evenemang**, till exempel genom streaming eller tecken- och skrivtolkning.

SFV:s studiecentral har gett och ger kursbidrag till olika **punktskriftsutbildningar.**

– Vi har bett tankesmedjan Magma göra en omfattande analys av utbildnings- och bildningsläget för personer med synnedsättning. Då vi har rapporten – som vi räknar med att blir färdig under första halvåret 2024 – gör vi upp en tydlig målsättning utgående från de behov som finns. Vi för också en tät dialog med andra aktörer på fältet som jobbar för samma målgrupp.

SFV berättar kontinuerligt om sin bidragsgivning och verksamhet på föreningens webbplats, här i *SFV-magasinet*, årsboken *SFV-kalendern* och på sociala medier, samt genom pressmeddelanden. – Bidragsgivningen redogör vi för i detalj

på webben, och utdelningen ur Svenska blindskolföreningens fond inom SFV följer samma principer. Vi kommer kontinuerligt att berätta vad det helt konkret blir av pengarna, berättar Aura.

MÅLGRUPPEN FÅTT DEL AV SFV:S BIDRAG REDAN LÄNGE. Det har länge varit möjligt att söka om bidrag från SFV för utbildningsprojekt vars målgrupp är personer med synnedsättning – de är inkluderade i den allmänna undervisningen.

Inom den fria bildningen har SFV gett kursbidrag till bland annat punktskrifts-utbildning och bidrag till organisationer

vars verksamhet riktar sig till personer med synnedsättning.

Att främja jämlikhet i lärandet och stärka förutsättningarna för barn och unga att nå sin fulla potential är en av SFV:s centrala målsättningar. Donationen har gett SFV ökad kapacitet att verka för ändamålet. ■

”

Vi för också en tät dialog med andra aktörer på fältet som jobbar för samma målgrupp.

Evenemanget

Mera – flera – starkare

- framtidssäkra det ideella engagemanget

Text *Christine Skogman*

Hur formar vi framtidens medlemskap och engagemang för att säkerställa en levande och engagerad gemenskap? Hur kan vi säkra att våra förtroendevalda och frivilliga får och kan göra skillnad på ett sätt som de upplever meningsfullt? Hur kan vi bättre ta tillvara engagemanget och passionen, och möta drivkraften på en hållbar nivå?

Det här och mycket mer inbjuder vi dig att prata om på heldagsevenemanget **Mera – flera – starkare. Framtidssäkra det ideella engagemanget**. Vi har skapat dagen för att väcka diskussion och ge verktyg att forma och bygga ett mångsidigt och värdedrivet engagemang i framtiden med livskraftiga föreningar och förbund.

FORSKNING ▶ INSPIRATION ▶ VERKSTAD. Dagen inleds med relevant och insiktsfull forskning för oss som jobbar med medlemmar och frivilligorganisationer. **Karin Robertsson** från Sverige kommer att dela olika perspektiv på hur man kan organisera ideella krafter engagemang inom organisationer. **Aron Schoug Öhman** granskar individens motivation och de djupliggande drivkrafterna. ▶

▶ Inspirationsdelen ger nya perspektiv på engagemang direkt från fältet. **Nina Brännkärr-Friberg** kommer att dela insikter och erfarenheter av sitt värdedrivna engagemang i Project Liv-verksamheten. **Azra Arnautovic** har som projektledare för *Ung i förening* fått en inblick i hur unga tänker kring delaktighet, värderingar och social hållbarhet. ▶

▶ Vilka är de nya formerna för engagemang? Och hur paketerar du ett engagemang? Eftermiddagens verkstad ger dig chansen att forma idéer och aktiviteter som är skraddarsydda för din organisation. **Silvia Kakembo** och **Ofelia Daun** från pr- och kommunikationsbyrån Arena Opinion i Sverige kommer att guida dig genom verkstaden med målet att ge din organisation en riktning och ett steg framåt mot ett framtidssäkrat engagemang.

Dagen riktar sig till dig som är förtroendevald eller anställd i en förening eller organisation, och till dig som är intresserad av ämnet. Temat och innehållet grundar sig på organisationsfältets kartlagda behov, sammanställda av Förbundsarenan.

Heldagsseminarium

- **Vad:** Heldagsseminarium om framtidens medlemskap och engagemang i organisationer
- **När:** 2.11 kl. 8:30–15:15
- **Var:** SFV-huset G18, Georgsgatan 18, Helsingfors
- **Anmälan** senast 25.10 på sfv.fi/evenemang
- **Målgrupp:** föreningsaktiva, anställda i förbund och föreningar, andra intresserade

FEM FRÅGOR TILL ANNA-KARIN ÖHMAN, REKTOR FÖR SFV:S STUDIECENTRAL

Varför ordnar SFV det här evenemanget? Engagemang, struktur, medlemskap och frivillighet är aktuella och relevanta teman, som vi vet att många organisationer funderar på och arbetar med. Engagemang och delaktighet är också ett av målen för SFV:s verksamhet inom sektor fritt bildningsarbete.

Håller engagemanget på att avta i samhället överlag och i föreningslivet specifikt? Forskning visar att det inte är så men den ändrar delvis form. Därför behöver vi organisationer och aktörer fundera på hur vi organiserar vår verksamhet för att ta tillvara engagemanget. Samtidigt är det viktigt att poängtera betydelsen av medlemskapet i en förening, det behövs för att demokratiskt styra och påverka organisationens uppdrag och riktning.

Vad är målet med evenemanget? Vi vill öka kunskapen om engagemang och frivillighet. De organisationer som deltar får vetskap om dagens trender och vad som påverkar framtidens engagemang. Målet är också att ge konkreta verktyg att möta, bemöta och ta tillvara engagemanget på ett hållbart sätt.

Berätta om upplägget med forskning, inspiration och verkstäder. Upplägget med dessa tre delar tror vi möter bäst de behov som föreningar och förbund har idag. Dels får vi vetskap om vad den senaste forskningen säger om medlemskap och engagemang, organisationernas struktur i förhållande till engagemang, samt vad som motiverar individen att verka på ideell basis. Genom inspirationsdelen vill vi sprida goda exempel från fältet, och genom verkstäderna på eftermiddagen får organisationerna under handledning av experter jobba med den egna verksamheten.

Varför ska man komma? Dagen erbjuder ny kunskap, nya synvinklar och en avsatt tid att jobba med den egna verksamheten. En unik möjlighet att säkerställa det ideella engagemanget i den egna organisationen! ■

2.11.2023 | Program

- 8.30–9 Morgonkaffe
- 9–11.10 Forskning med **Karin Robertsson** och **Aron Shough Öhman**
- 11.10–11.30 Inspiration med **Nina Brännkärr-Friberg**
- 11.30–12.45 Lunchpaus, på egen bekostnad
- 12.45–13.05 Inspiration med **Azra Arnautovic**
- 13.10–15.15 Verkstäder med **Silvia Kakembo** och **Ofelia Daun**, kaffepaus ingår

Medverkande

Möt dagens talare, inspiratörer och workshopsledare:

• **Karin Robertsson**, doktor i social välfärd med inriktning mot civilsamhället, är verksam vid Marie Cederschiöld högskola i Stockholm. Karin forskar huvudsakligen i organisering och ledning av socialt arbete inom organisationer. Tidigare har hon forskat i betydelsen av medlemskap, ideellt engagemang och alternativa engagemangsformer.

• **Aron Schoug Öhman**, doktor i pedagogik, är lektor och organisationskonsult och föreläsare för organisationer inom ideell, offentlig och privat sektor, och har en bakgrund inom folkbildning.

• **Nina Brännkärr-Friberg** är grundare och ordförande för Project Liv, en förening som vill skapa glädje och återse försvunna leenden hos långtids-sjuka barn och deras familjer. Även uppgiften att engagera både unga och gamla i samhället är en viktig del av Project Livs verksamhet.

• **Azra Arnautović** är en av projektledarna för Centria-Noviprojektet Ung i Förening, vars mål är att öka ungdomars engagemang i föreningar i Österbotten. Arnautović är magister i socialpsykologi och har lång erfarenhet av att jobba med ungdomar och föreningar.

• **Silvia Kakembo**, byråchef på PR- och kommunikationsbyrån Arena Opinion, är kommunikationsexpert. Hon arbetar bland annat med att hjälpa ideella organisationer att nå ut med sitt budskap oavsett om det handlar om att påverka opinionen eller locka fler medlemmar.

• **Ofelia Daun**, organisationsstrateg på Arena Opinion, har mångårig erfarenhet som organisations- och affärsutvecklare och har specialiserat sig på civilsamhället. Just nu arbetar hon med att stötta organisationer med engagemangsformer, organisationsstrategi, förändringsledning, medlemsvärvning och medlemsutveckling.

Anmäl dig senast den 25 oktober på www.sfv.fi/evenemang eller ring 050 306 2005.

Maria Ekehill

Matilda Gyllenberg

Seminariedag om läsning

Hundra vägar till Hundra dagar hemma

Vi är många som jobbar för läsglädje bland barn och unga. Hur kan vi inspirera barn och unga till läsning, och hur kan vi hitta metoder att förverkliga den nationella läskunnighetsstrategin genom genuina möten, empati och skratt? Kan man faktiskt hitta hundra inkörsportar till en och samma text?

Möten med texter kan se väldigt olika ut. Under seminariet *Hundra vägar till Hundra dagar hemma* inspirerar **Maria Ekenhill**, handledare inom Skolverkets "Läslyftet" och författaren **Matilda Gyllenberg** deltagarna med sina tankar kring läsning.

På eftermiddagen bjuder skolnätverket Haru, läsinspiratör från upplevelserummet Läs väskan/Folkhälsan, Lärum/LL-center samt Sydkustens ordkonstskola på varsin praktisk workshop, fullspäckad med förslag på olika sätt att närma sig texten och jobba vidare kring och med den.

Dagen riktar sig till pedagoger i förskola och grundskola, men är öppen för alla intresserade.

– Tack vare samarbetet kring seminariedagen kan vi erbjuda en fantastisk möjlighet att lyfta fram den sakkunskap och det engagemang som finns bland dem som jobbar med och för läsning. Tillsammans kan vi inspirera och ge verktyg att ta sig an en text på olika sätt och samtidigt visa på läsningens positiva effekter. Jag är stolt och glad över att så många vill vara med och dela med sig av sitt kunnande, säger **Annette Jansson**, koordinatör för skolnätverket Haru och den som håller i trådarna för seminariet den 15 november i SFV-huset G18 i Helsingfors. ■

15.11 | Program

- 9.30 Kaffe och smörgås
- 10.00 Välkomstord
- 10.15 Läskunnighet och läsningens betydelse. Inspirationsföreläsning av **Maria Ekenhill**
- 11.00 *Hundra dagar hemma*. **Författaren Matilda Gyllenberg** högläser och berättar om hur boken blev till
- 11.45 Presentation och praktisk info
- 12.00 Workshoppar
- 12.30 LUNCHPAUS. Lunch på egen bekostnad
- 13.45 Workshoppar
- 14.30 Workshoppar
- 15.00 KAFFE
- 15.30 Workshoppar
- 16.10 Workshoppar
- 16.45 Sammanfattning och boksläpp
- Dagen slutar ca kl. 17.00.

Anmälan

Anmäl dig senast den 1 november.

Arrangörer

SFV, Upplevelserummet (Hangö stadsbibliotek), Skolnätverket Haru, LL-center och Lärum (FDUV), Läs väskan (Folkhälsan) och Sydkustens ordkonstskola (Sydkustens landskapsförbund).

Kontaktperson

Annette Jansson, 050 514 8844

annette.jansson@sfv.fi

15.11 kl. 09.30–17.00,
SFV-huset G18 i Helsingfors.

Anmäl dig senast 1.11
www.sfv.fi/evenemang, eller ring 050 514 8844.

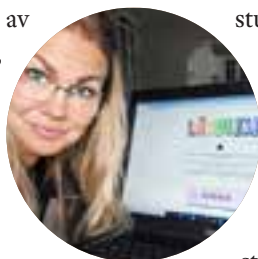
Stort intresse för webbplatsen

Läroteket

Text *Sonja Finholm*

Allt fler får upp ögonen för webbplatsen Läroteket – en gratis sajt med läromedel och material om olika studietekniker. Under förra läsåret hade Läroteket en halv miljon sidvisningar.

Läroteket har skapats av Daniela Strandberg, som själv är specialklasslärare och som kände att kunskap om olika studietekniker fattades i skolvardagen. Den första versionen lanserades hösten 2021.

studietekniker. En del är också överväldigade av mängden information, men till dem brukar jag säga att de ska ta en sak i taget. Att ändra sina vanor och skapa bra rutiner när det gäller den egna studietekniken tar tid.

Läroteket har nu funnits i två år, hur ser det ut med antalet användare?

– Det är jätteroligt att så många hittat hit. Förra läsåret hade vi cirka 50 000 sidvisningar och 8 000 unika besökare per månad. Det här betyder en halv miljon visningar per år. De flesta användarna finns i Svenskfinland, men också många svenskar har hittat hit. Vi har även enstaka användare på andra håll i Finland och runt om i världen.

Vilka delar används mest?

– Under det första året var det överlägset mest klick på lärarhandledningarna och stödmaterial, speciellt det som handlar om matematik. Det gläder mig också att se att materialet används även kvällstid och under sommaren, vilket betyder att även föräldrar tar hjälp av Läroteket.

Vilken är den vanligaste feedbacken du får?

– Det är nog att den här typen av material äntligen finns tillgängligt, och att allt är samlat på samma ställe. Många skolor har helt enkelt saknat material om

Hur kommer innehållet att utvecklas?

– Under hösten och vintern kommer jag att uppdatera och förbättra layouten och en del tekniska saker på webbplatsen. Det finns också en del nytt innehåll.

Vad har du på gång just nu?

– Just nu jobbar jag hemifrån med ett annat pedagogiskt material och har därför även tid att uppdatera Läroteket. Jag har också några föreläsningar på gång. Det som är extra roligt är att jag i höst för första gången föreläst för föräldrar, i Pedersöre MI:s regi.

En ny hösttermin är i full gång. Vilket är ditt bästa tips till föräldrar när det gäller barnens skolgång?

– Engagera dig! Ett bra sätt att stöda ditt barn är att vara intresserad. Diskutera gärna vad barnet lärt sig och ta diskussionen vidare. Om de till exempel pratat om Mount Everest i skolan kan du ta fram en karta, eller berätta något som du själv vet. På det sättet ser barnet att det finns en mening med det man lär sig. ■

Läroteket

- Webbplats med gratis läromedel och tips på studietekniker som kan underlätta inläring och läxläsning.
- Består av tre delar: Elevhörnan, föräldrahörnan och lärarhandledning.
- Handlar om att förstå hur vår hjärna och vårt minne fungerar.
- Materialet baseras på vetenskapliga rön och presenteras på ett förenklat sätt så att alla kan ta till sig informationen.

Källa: www.laroteket.com

Med hjälp av Vännerna

SFV:s mål: En verksamhetskultur som främjar jämlikhet och kreativitet

Beviljat ändamål: För skapandet av en webbplats med information om inläring och med information i studieteknik

Bidragsmottagare: Daniela Strandberg

Beviljat belopp: 59 752€

Tidsperiod: 07/20–12/22

Förväntat resultat: Ökad kännedom om inläring och studietekniker bland elever, lärare och vårdnadshavare och utvecklade studiefärdigheter bland elever och studerande.

Text & Foto Saara Fernström

BRAVO BETYDER MOD

---

*Skolnätverket för konstämnen har sparkat
i gång sin verksamhet*

*Marina Lindholm ser ut över de sjuttio lärarna som har kommit på BRAVO!s kickoff första dagen.
– Här finns ämneslärare som undervisar i musik, klasslärare som är bekväma med att undervisa
i musik och klasslärare som gör det för att de måste. En härlig samling!*

I nom SFV tillhör BRAVO! utbildningssektorn, som Niklas Wahlström är ansvarig för. I sitt välkomsttal berättar han om varför SFV valt att satsa på ett skolnätverk som arbetar med konstämnen i skolan.

– I den nyaste strategin ligger fokus på lärande och utbildning, och på samarbete mellan olika instanser. Vidare slog man fast att vi ska öka kunnandet bland lärarna att undervisa musik, bildkonst, öka integreringen av konstämnen i andra ämnen och öka kreativitet som ett sätt att lära i skolan. Vidare vill vi främja jämlikhet i utbildningen och öka välbefinnandet bland elever och lärare. BRAVO! är ett demokratiskt koncept som stödjer allt detta.

– Det breddar möjligheterna för alla att lyckas i skolan och visar att människan kan ha olika intelligenser, ingen viktigare än den andra.

BRAVO! samarbetar med 68 medlemskolor som geografiskt fördelas över hela Svenskfinland. Tanken med ett nätverk av detta slag är att delta och dela: alla får någonting med sig från nätverket eftersom alla bidrar.

– Tanken är inte bara att sprida material och idéer som redan finns. När kreativiteten sätts i gång föds nytt. I första hand vill vi väcka intresset för konst och musik bland barn och unga, men nätverksarbete har också många andra effekter.

– För oss på SFV är nätverksarbete ett sätt att komma närmare fältet och våra egna rötter, säger Niklas.

EN TITT I MATERIALBANKEN. Marina Lindholm är koordinator för BRAVO! och ger under kickoffen framåtblickar på året som kommer: det blir arkitekturverkstad, musik- och bildkonstkaféer, diskussioner om skolkörer. Det kommer att komma idéer om hur man kan åter skapa kända konstverk och mycket, mycket mer.

– All information om online-träffarna finns på webbplatsen, påminner hon.

Det finns mycket som man som klasslärare kan göra som integrerar konstämnen i andra skolämnena. Marina ger

Forskningen visar att konstämnen har en positiv inverkan på inlärning och välmående. Det är en av orsakerna till att SFV satsar på det nya skolnätverket BRAVO! som hade sin kickoff i början av september. Till en början arbetar nätverket med musik och bildkonst i årskurserna 1–6.

praktiska exempel på övningar som kombinerar just bild och musik.

– Framställ musik, visa två bilder åt eleverna och be dem välja. Till vilken bild passar musiken bäst? Det finns inte rätt och fel i hur man lyssnar. När en elev hör någonting i en bild som ingen av de andra eleverna hör kan du som lärare gå med i det ena barnets tolkning. För tank vad tråkigt om vi alla skulle lyssna på samma sätt, och på samma musik! Så om barnet hör buller i en harmonisk bild med en äng på kan du säga: ja tänk, att jag inte har tänkt på det, ängen kan ju surra av humlor.

MUSIK OCH SPRÅKUTVECKLING VERKAR HA SAMBAND. Tanja Linnavalli är universitetslektor och hjärnforskare vid Helsingfors universitet. Hon har forskat i konstämnenas inverkan på barns inlärning.

– På gruppnivå tycks barn som har gjort aktiviteter till musik ha bättre språkutveckling. Vad sambandet är vet man inte exakt. När det gäller ordförrådet kan det vara att barn har haft hjälp av att sjunga orden, då barnen förstår ordens djupare betydelse.

– Tal är också akustiskt: när man lyssnar på musik och försöker upprepa toner är det en övning i frekvenser, någonting som tal också är, i princip!

Det finns många positiva forskningsresultat när det gäller musikens inverkan på barnens inlärningsförmåga. I tester där barn har lyssnat på Mozart och testgrupperna har lyssnat på tystnad presterar de musiklyssnande barnen bättre i visuospatiala intelligenstest. ➔

1.

1. – Det krävs en jätteliten bit av modelleran och med den kunde man göra så oerhört mycket, säger en av lärarna.

2.

2. – Det är viktigt att våga vara modig, säger Petra ”Peppe” Bergström från Åshöjdens grundskola när hon leder en morgongymnastik med bildkonst, som resulterar i färgglada tuschteckningar.

Detta beror inte på att man har lyssnat just till Mozarts musik utan det att man lyssnat på upplyftande och positiv musik som höjer vakenheten och sinnesstämningen. Dopaminutsöndringen gör att man har lättare att fokusera och därmed prestera bättre.

Tanja Linnavalli

– Hur brukar ni lärare använda dessa idéer i skolan? frågar hon.

– Inför morgonsamlingen! Vi spelar lugn musik när barnen kommer in, och de hålls lugna, säger en av lärarna.

NÖJD MED DAG ETT. Åsa Hermansson arbetar som klasslärare i åk 2 och timlärare i åk 1–3 i Malm skola, respektive Sunnanbergs skola i Pargas.

– Jag tände direkt när jag såg reklam för BRAVO! Det är inte bara det att det skulle vara roligt att göra mera musik,

utan det finns så många viktiga aspekter gällande konstnämna.

Åsa Hermansson

– Under de senaste tio åren har läroplanen och elevmaterialet ändrat, liksom uppbyggnaden av våra scheman, vilket styr mycket. Men det finns mycket att hämta i kopplingen mellan musik och de andra ämnena i nybörjarundervisningen.

BILDKONST KAN VARA RÖRELSE. På fredagen ligger fokus på bildkonst och Petra Bergström, som arbetar som ämneslärare i bildkonst på Åshöjdens grundskola, driver i gång dagen med en annorlunda morgongymnastik. Deltagarna har fått några tuschpennor var, liksom ett pappersblock, och rör sig i ring i den stora G18-festsalen.

– Rita av ert arbetspar med blocket mot bröstet. Femton sekunder kvar! ...

Byt tuschpenna. Håll nu blocket under hakan och rita på samma bild!

Ställningarna och instruktionerna ändrar. Resultatet på pappret blir färggranna teckningar med multipla konturlinjer; enligt deltagarna någonting helt nytt – på ett nytt sätt.

Nina Dahl-Tallgren

Teaterpedagogen Nina Dahl-Tallgren arbetar med scenkonst med både pedagoger och med elever i alla åldrar. Hon talar om de estetiska lärprocesserna i klassrummet och vill inspirera till att implementera konsten som en naturlig del av skolans undervisning. Alla barn har rätt att växa i rollen som utövare, mottagare och skapare av estetiska uttryck, säger hon.

– Konstundervisning stärker barns och ungas självkänsla, välmående, empati, identitet och kreativitet.

3. Så här vacker kan en helt vanlig flaska bli när man låter kreativiteten ta över. På bilden Alexandra Alholm från Zacharias Topeliussskolan.

4. Emilia Hytönen är verksamhetsledare för Klanglådan, en av BRAVO!s många samarbetsparter. Poco är med på jobbet.

Hannah Kaihovirta

SISU ÄR MÄTBART. Hannah Kaihovirta berättar om en färsk OECD-undersökning som mäter sisu. Även om undersökningen inte i sig är jämförande kan man avläsa att finländska barn och unga uppvisar sämst resultat.

– Sisu har en stor inverkan på ungdomars skolmotivation: förmåga att hantera förändring, förmåga att klara av att misslyckas och börja om, och förmåga att vara med och skapa en trygg gemenskap för alla.

Ordet sisu är bekant för finländare. Internationellt talar man om samma fenomen med orden resiliens och handlingskraft.

– Detta har jag tänkt mycket på i samband med mitt arbete. Vi har tre huvudteman på lärarutbildningen vid Helsingfors universitet: mångfald, flerspråkighet och social rättvisa. Alla ska ha möj-

lighet att uppleva den sociala rättvisan – sisu och modet.

– Gör man det i en trygg skolmiljö inom konstämnen kan man låna från fiktionen och använda fantasin, och därigenom pröva på hur det är att ha mod och sisu. Det är centralt i mitt arbete.

– Och BRAVO! är italienska och betyder just mod. I två dagar har vi fått uppleva styrkan av sisu. Det handlar ju om att våga börja om när man misslyckas, att våga stå upp för andra och därmed skapa en trygg värld för andra, och att ha målbilder.

MODELLERA OCH SAMTIDSKONST. På eftermiddagen kombinerar deltagarna modellera med olika föremål som de hittar i väskan eller i SFV-huset G18: hårborstar och koppar, SFV-pennor och hörlurar, BRAVO!-kola och vattenflaskor.

– Det här ligger väldigt nära samtidskonsttanken: konsten får interagera med omgivningen, säger Hannah.

Resultatet är en bred flora med konstverk, födda på nolltid, av nästan ingenting.

– Det krävs en jätteliten bit av modelleran och med den kunde man göra så oerhört mycket, säger en av lärarna.

En av lärarna delar med sig av sitt ekologiska tips: använd billig och lättanvänd trolldeg i klassrummet, gärna med lite matolja i.

Kent Eriksson

INTE BARA FÖR ÄMNESLÄRARE. Kent Eriksson kommer från Föglö grundskola på Åland. Han undervisar i musik och har deltagit båda dagarna.

– Det är alltid viktigt att få ta del av konst- och färdighetsämnenas betydelse för människor i allmänhet, och barn i synnerhet. Jag far hem med många praktiska idéer på hur vi i skolan kan utveckla dessa ämnen – även dem som inte är mina egna.

– Man brukar säga att alla lärare är modersmålslärare, men jag vill påstå att alla lärare också kan och bör undervisa i konst- och färdighetsämnen.

BRAVO! är med i forskningsprojektet Mångsam

Text & Foto Saara Fernström

Jag tycker om att riva ner betongväggar – vad finns där bakom? Jag tänker att det är skulptören i mig som vill accentuera materialet, betongen. Det är ett material som väcker associationer som sprider sig åt vitt skilda håll. Och när det är en öppning i väggen vill jag sedan gå igenom den tillsammans med andra.

Så beskriver **Hannah Kaihovirta** sitt bidrag till forskningsprojektet **Mångsam**, ett nystartat forskningsprojekt om mångfald och samarbete vid den svenskspråkiga lärarutbildningen vid Helsingfors universitet.

Äldre universitetslektorn, docenten **Anna Slotte** leder **Mångsam**, och flera av Kaihovirtas kolleger bidrar med forskning- och utvecklingsarbete, bland annat ansvariga universitetslektorn **Solveig Cornér** och praktikplaneraren **Mira Ihalainen**. De handledande lärarna, **BRAVO!** och partnerskolorna Lagstads skola (Esbo), Dickursby skola (Vanda), Hoplax skola (Helsingfors), Mattlidens skola (Esbo) och Winellska skolan (Kyrkslätt) är också med i projektet.

– Jag är oerhört glad över att alla sagt ja. Att säga ja i inledningen av något nytt man vill pröva på, och att säga ja i kreativa processer är centralt för att projektet ska bära sig. Projektets idé är ju att pröva något som inte finns i redan invanda strukturer.

Kaihovirta har erfarenheter av att göra konstinterventioner i lärmiljö.

– Jag vill pröva det under lärarpraktiken så att alla – studenten som praktiserar,

Docenten och äldre universitetslektorn Hannah Kaihovirta kommer att leda konstinterventionerna inom forskningsprojektet **Mångsam**.

”

Jag tycker om att riva ner betongväggar – vad finns där bakom?

den handledande läraren på skolan, jag och skoleleverna – tillsammans skapar en bildkonstsituation till deras bildkonstundervisning.

En konstintervention innebär att man genomför någon form av skapandeprocess med avsikt att skapa förändring. Frågor som Hannah är nyfiken på är: Hur står konstnärliga och pedagogiska mål i relation till varandra? Hur formar improvisation och kroppsligt lärande

konstnärliga processer och lärprocesser? Hur tar misslyckanden plats i konst och lärande? I bästa fall ska konstinterventionen lyfta fram insikter och kunskap kring frågor som är utöver det förväntade inom konst och lärande.

Dessa interventioner filmas eller fotograferas. Förberedelserna inför interventionen dokumenteras också.

Projektets första fas med planering av innehåll, tidtabell, praktiska lösningar kring material, lärmiljö, samt insamling av data och dokumentation pågår läsåret 2023–2024. Datan analyseras under läsåret 2024–2025. Delar av pilotens resultat omarbetas av en arbetsgrupp till populariserade lärarhandledningar och fortbildningar för distribution via skolnätverket **BRAVO!** Till stor hjälp i det här arbetet är

doktoranden **Ellinor Elmvik**, forskarassistenten **Ville Haliseva** och lärarstudenter **Minette Bäckblom**. Forskningsresultaten väntas ha betydelse för hur framtida läroplansgrunder formas samt hur kommunala eller skolspecifika läroplaner skrivs fram.

Hannah säger att tiden för ensamma institutioner är över.

– Jag har aldrig upplevt att jag fullt ut kan arbeta med alla delar av vad bildkonst kan vara i skolorna på svenska i Finland. Jag upptäcker hela tiden nya betongväggar och nya möjligheter. **BRAVO!** har skapat en otrolig arena för samarbete. Vi måste jobba i nätverk. Vi ska inte bara tala om samarbete utan om utbyte. ■

Erik Berglund skapade det elektroniska skolbiblioteket Ebban för tio år sedan. Idag har det fondfinansierade projektet sedan länge stått på egna ben. Till det lyckade slutresultatet hörde både nätverksbygge, kontaktskapande – och förstås ett brinnande intresse för läsning. FOTO: RABBE SANDELIN

Ebban står idag på egna ben

Text *Rabbe Sandelin*

Det elektroniska skolbiblioteket Ebban med tusentals streamade böcker började som Erik Berglunds idé efter en utredning över skolbibliotekens tillstånd i Svenskfinland. Idag används Ebban varje vecka av var tredje elev i Svenskfinland, och står med sina 19 000 titlar från Sverige och Finland på egna ben utan kontinuerlig fondfinansiering.

Erik Berglund är noga med att påpeka att allt det som lyckades med Ebban, inte nödvändigtvis fungerar rakt av på andra projekt där man efter ett idéstadium börjar söka finansiering. Men han listar gärna de saker som gjorde att just Ebban kom till, och gick lyckligt i hamn.

– Intresse är en viktig ingrediens, även om det också delvis handlar om slumpen. Vi hade en IB-kurs i Mattlidens gymnasium, och som en del av

den grundade tre kompisar och jag ett företag som utvecklade ett biblioteks-hanteringssystem.

Systemet blev så lyckat att killarna lyckades sälja det till Esbo stads svenska sida som använde det i 17 år. Via det projektet blev Erik insatt hur hela bibliotekssidan fungerar, och han fick också viktiga kontakter. Sedan gick det några år, och en dag ringde Kristian Smedlund, som då var ny på utbildningsstyrelsen, med ansvarsområdet skolbibliotek.

– Han hade pratat med skolbibliotekarier i Österbotten som nämnde att jag jobbat med saken. Han tog kontakt och vi började bolla tankar om hur man kunde utveckla skolbiblioteket.

Smedlund kände från förr SFV:s kanslichef Johan Aura, och tipsade Berglund om att SFV eventuellt kunde vara intresserad av saken.

SKOLBIBBORNAS KRÄFTGÅNG. – Vi träffades med Johan och Kristian i några repriser, och började spåna kring →

skolbiblioteken och vad man kunde göra åt dem. Småningom hittades finansiering för att kartlägga skolbibliotekens situation.

Goda skolbibliotek sågs nämligen nu som en förutsättning för att försöka öka läsandet, efter att en Pisaundersökning visat att läsningen var på avtagande i Finland, medan siffrorna ökade i andra OECD-länder.

– Vår enkät visade tydligt att skolbibborna på många håll levde på en sorts existensminimum. Anskaffningspengarna hade beskurits i flera år, och i över 40 procent av skolorna visade det sig att bibliotekarierna inte kunde avsätta någon avlönad tid alls på arbetet. Dessutom svarade nästan hälften att största delen av bokmaterialet var över tio år gammalt.

Det var med andra ord inte enbart en fråga om pengar, utan också om rent praktiska detaljer som att personalen inte hade tid att hitta och välja nya böcker.

– Bland lösningarna vi då funderade på var ambulerande bibliotek. Vi bad till och med in förlagsoffertter på upplagor som kunde cirkulera i skolorna, och vi tänkte ut mekanismer för hur utbudet skulle hållas uppdaterat och fräscht.

Den idén föll på de logistiska kostnaderna; det skulle helt enkelt ha blivit för dyrt att kуска omkring böckerna i Svenskfinland. Samtidigt hade emellertid nya tekniska framsteg möjliggjort en alldeles ny lösning.

– Det var år 2013. Som vanligt var Sverige lite före. Förlagen där hade gått ihop kring Elib AB för att hantera e-böcker och ljudböcker. Samtidigt lanserade Elib en licensmodell som möjliggjorde för skolorna att erbjuda eleverna hur mycket e-böcker som helst till en låg, förutsägbar kostnad.

Det var visserligen under en period då ingen riktigt visste om e-boken alls skulle få fart eller om det fanns en business där, men licensmodellen ElibU lockande ändå förlagen, eftersom de insåg att man i ett tidigt skede måste fostra nya läsare, om man vill göra dem till bokköpare i framtiden.

– Men ElibU var ändå bara en licensmodell. Sen gällde det för någon att börja bygga tjänster som förverkligade idén. Då föreslog jag att vi kanske kunde bygga upp en tjänst i samarbete med Webbutet, som jag råkade känna till från förr. Det var det som blev Ebban, och då fick vi även med de finlands-svenska förlagen.

FOTO: EBBAN

Så fort man kläcker en idé borde man fråga sig om det finns paralleller till finska sidan.

INTE BARA ENTREPRENÖRSANDA.

Företags- och entreprenörsanda är alltså viktigt, men Erik Berglund säger ändå att det inte är enda förutsättningen för att ro goda projekt i hamn, så att de efter initialskedet klarar sig utan kontinuerlig fondfinansiering. Minst lika viktigt för Ebban var den långa process som handlade om idébollande med olika ”medpartners”, i det här fallet SFV:s Johan Aura, som personligen engagerade sig i projektet.

– Det hjälpte otroligt mycket. För större projekt som inte är engångshändelser borde det alltid finnas någon form av handledning och strukturbygge, eftersom projektidéns ägare ju sällan har precis all den erfarenhetskunskap och kompetens som krävs.

Det handlar enligt Berglund inte om mentorskap, utan om något mycket

mer praktiskt. Om bakgrundskrafterna jobbar frivilligt saknar de oftast en organisationsapparat att falla tillbaka på. Då behövs någon som fångar upp de goda idéerna, och bidrar till genomförandet.

– Bara en så enkel sak som att komma fram till vilka summor det är rimligt att ansöka om? Vem kan vi få med på saken? Kan vi anställa någon? För hur länge? Och alla andra frågor och tankar som gäller det administrativa, ifall man börjar bygga upp en projektorganisation.

ÄVEN FÖR MINDRE PROJEKT

Erik Berglund ser SFV:s nätverksbyggen och innovationstävlingar som en annan sida av samma faciliteringstanke. I stället för att bara bevilja bidrag, erbjuder SFV idag plattformar där människor som brinner för samma sak kan träffas och utbyta tankar – alldeles konkret. Och får man en idé, kan man dessutom ansöka om bidrag året runt.

– Nätverksbygge och slipandet av idéer mot varandra är precis lika viktigt även för mindre, tidsbundna projekt, eller bara för ett generellt utvecklande av idéer. Speciellt för de som jobbar frivilligt för allmännyttan innebär en sådan process ett viktigt lärande och ett växande. Ett bildningsprojekt om du vill.

VAD HÄNDER SEDAN?

För stora, långvariga projekt tipsar Erik Berglund också om att i mycket god tid planera för vad som händer sedan. Vad är de realistiska alternativen om allt inte går precis som man tänkt, eller om man inte får den finansiering man räknade med? Blir det enbart nedstängning och dokumentering, eller kan man gå vidare med någon annan aktör?

– Jag hade turen att få denna sorts facilitering när det gällde Ebban, och jag hoppas på att alla fonder – ifall de satsar låt oss säga hundratusen eller mer på ett projekt – även avdelar resurser för detta.

Som projekt placerade sig Ebban i gränslandet mellan allmännytta och kommersiella intressen. Dylika projekt kräver också kunskap om vilken organi-

FOTO: EBBAN

” Systemet blev så lyckat att killarna lyckades sälja det till Esbo stads svenska sida som använde det i 17 år.

sations- och verksamhetsform som är mest ändamålsenlig.

– Även här är bollplank och handledning ovärderliga. Där ute finns ganska mycket feluppfattningar om vad som är gångbart när det gäller allmännyttiga syften. Icke-vinstdrivande bolag kan också vara ett alternativ om man vill föra samman flera allmännyttigt verkande organisationer kring en gemensam sak.

GLÖM INTE DEN FINSKA SIDAN! Erik Berglund säger att vi i Svenskfinland alltför ofta glömmar bort våra finska kolleger. Då vi kläcker en projektidé för att avhjälpa någon uppdagad brist, har kanske någon på finska sidan redan stött på samma sak, eller skulle också vara intresserad av att hitta nya lösningar.

– Så fort man kläcker en idé borde man fråga sig om det finns paralleller till

finska sidan. Det fungerar åt två håll – eventuellt har någon redan åstadkommit något vi kan haka på, eller så kan någon finskspråkig aktör vara intresserad av att komma med på vår nya idé.

Även detta kunde höras till den sorts facilitering som Berglund hoppas på från fondfinansiärernas sida. Ett sådant tänkande sparar enligt Berglund inte bara tid och resurser. I bästa fall kan skalfördelarna också möjliggöra projekt som Svenskfinland inte ensamt klarar av.

– Visserligen ska de finlandssvenska fonderna enligt sina syftesparagrafer tjäna svenskspråkiga syften. Men så länge som de fondfinansierade projekten tjänar finlandssvenska syften kan de ju bra även samarbeta med den finska sidan. Vi blir kanske lätt lite väl navelskådande. Träffar de finlandssvenska fonderna sina finska kolleger och diskuterar? Jag hoppas det. ■

Senaste om Ebban

Ebban gick från Webbhuset vidare till Sydkustens landskapsförbund, med Eriks eget bolag som juridisk avtalspart mot skolor. År 2020 tog det svenska bolaget Axiell Media AB över verksamheten, med målsättningen att utvidga den till Sverige och finskspråkiga Finland. Axiell Media hade tidigare förvärvat Elib AB och licensmodellen ElibU. Våren 2023 köptes i sin tur Axiell Media AB av det danska BookBites A/S som bland annat utvecklat en tjänst som motsvarar Ebban. Skoltjänsterna kommer så småningom att slås ihop under paraplynamnet BookBites.

Årets

SFV START!-VINNARE

fångar upp problematisk skolfrånvaro

Elever som har problem med skolfrånvaro har ofta svårt att få rätt slags hjälp. Det här vill årets SFV Start!-vinnare ändra på. Lösningen heter Back2School och baseras på en modell som visat goda resultat i Danmark.

Text Sonja Finholm ~ Foto Frida Lönnroos

Sedan vinnarna i årets SFV Start!-tävlings utsågs i våras har det hänt en hel del. Just nu förhandlar docent **Katarina Alanko** och hennes kolleger med välfärdsområdet i Österbotten. Tanken är att på sikt lansera den nya modellen i hela landskapet. Kommunerna i Jakobstadsregionen har redan gett grönt ljus och målsättningen är att implementera modellen i skolorna under vårterminen 2024.

– Vi har delat upp projektet i tre delar – implementering och utbildning av personal i Jakobstadsnejden, skapandet av en webbplats och en lättillgänglig skriftlig guide för andra välfärdsområden som är intresserade av Back2School. Vårt mål på lång sikt är förstås att metoden ska sprida sig i hela landet, säger Katarina Alanko.

Temat skolfrånvaro är rykande aktuellt och hänger tätt samman med tävlingens fokus på ensamhet och utanförskap. Undersökningar som Hälsa i skolan och tankesmedjan Magma ungdomsbarometer visar att allt fler unga känner sig ensamma – upp till var fjärde ung säger att hen ofta känner sig ensam. Distans-

SFV Start! arrangerades i samarbete med Folkhälsan, som under projektet representerades av Eva-Maria Nystén. Här tillsammans med SFV:s Niklas Wahlström under finalen i SFV-huset G18.

I prisjuryn satt Maria Höglund, Olavi Sydänmaanlakka, Niina Junttila, Peter Vesterbacka och Cecilia Huhtala.

undervisning, mobiltelefoner och internet har ytterligare förstärkt känslan av utanförskap och det finns de som i det längsta undviker fysisk kontakt.

För Katarina Alanko är projektet en naturlig fortsättning på ett långsiktigt arbete för att förbättra vården för elever som kämpar med skolfrånvaro. Hon har själv en bakgrund som skolpsykolog, och under sina år i skolvärlden såg hon att skolfrånvaro blev allt vanligare, och i många fall också allt svårare.

– Jag kände redan då att det inte fanns någon bra metod för att hjälpa de här barnen och ungdomarna, och inte heller familjerna. Många elever bollades från lucka till lucka utan att någon riktigt tog tag i problemet.

Det som framför allt fattas är verktyg för att fånga upp de elever som börjar ha upp till 20 procents frånvaro, men där frånvaron ännu inte är kronisk. Det kan vara elever med beteende-, ångest- eller depressionsproblematik i bakgrunden.

– I det här skedet kan man fortfarande rädda situationen. Jag tror själv starkt på att bryta den negativa spiralen och att ta sig till skolan. Även forskning visar att det kan hjälpa. →

Prisvinnarna Katarina Alanko, Patrik Söderberg och Kiti Lindén.

Lagen KASAM och Tillsammans får 30 000 euro var för att utveckla och implementera sina lösningar på ensamhet och utanförskap bland barn och unga.

När Katarina Alanko sökte sig tillbaka till forskningen fick hon nys om den danska modellen Back2School. Hon har själv varit med om att utvärdera ett pilotprojekt i Västra Nyland, som visade att modellen passar bra också i våra förhållanden.

– Tyvärr fick metoden ingen fortsättning den gången. En förklaring är att man inom vården ungefär samtidigt valde att satsa på två korta fokuserade behandlingsmetoder, Cool Kids och IPC. Men jag kände att modellen var för bra för att inte föras vidare. Skolfrånvaro är ofta komplex och Back2School är en unik modell så till vida att den beaktar problematiken ur flera synvinklar, säger Katarina Alanko.

När SFV utlyste årets Start!-tävling såg hon en öppning, dessutom på svenska. Tillsammans med sin forskarkollega, universitetslektorn **Patrik Söderberg** och projektkoordinatorn **Kiti Lindén**

Många elever bollades från lucka till lucka utan att någon riktigt tog tag i problemet.

Katarina Alanko

i Jakobstad bildade hon laget Redskap för närvaroteam. Deras vinnande idé handlar om att implementera och anpassa den danska modellen till finländska förhållanden. Modellen går ut på att skapa mångprofessionella frånvaroteam som består av skolpsykologer, kuratorer och personal från sjukvården, i vårt fall välfärdsområden. Teamets uppgift är att med hjälp av sin breda kunskapsbas fånga upp elever som hittills fallit mellan stolarna och erbjuda dem rätt slags hjälp. Helt enkelt att skapa en struktur och ett samarbete mellan olika sektorer.

– Huvudsaken är att vi fångar upp eleverna i god tid, innan frånvaron eskalerar. Ifall vi lyckas med det kommer

vi på sikt att spara resurser både inom skolan och vårdsektorn, säger Katarina Alanko.

Det första steget är att utbilda personalen i de fem pilotkommunerna i Jakobstadsregionen. Exakt hur teamen ska se ut klarnar under hösten, men tanken är att åtminstone kuratorer och skolpsykologer ska vara representerade. Kiti Lindén säger att mottagandet hittills varit positivt.

– Skolorna har redan system för att följa upp och ingripa i skolfrånvaro, men det här är ett verktyg för att kunna hantera även svårare fall och fall där fler instanser behöver involveras. Genom att ta fram gemensamma processer kan vi underlätta vardagen för alla inblandade, säger hon.

Även skolfrånvaro kan lätt bli en familjehemlighet om man inte känner att det finns någon som lyssnar eller förstår.

Patrik Söderberg

Back2School är en evidensbaserad modell som är anpassad för professionella, medan den andra delen av projektet handlar om att sprida information och kunskap om skolfrånvaro – och det är här Patrik Söderbergs expertis kommer till nytta. I sin forskning kring mobbning och utanförskap har han sett hur föräldrar ofta lämnas ensamma med sina frågeställningar.

– Även skolfrånvaro kan lätt bli en familjehemlighet om man inte känner att det finns någon som lyssnar eller förstår. Här ser jag att vår modell kan vara ett steg i rätt riktning genom att skapa en struktur där föräldrarna vet vem de kan vända sig till.

Tanken med webbplatsen är att samla information, men också att skapa ett forum där föräldrar kan träffas och utbyta erfarenheter.

Prispengarna på 60 000 euro kommer väl till pass.

– De kommer att räcka till utbild-

ningen av personal i Jakobstadsregionen och skapandet av guiden och webbplatsen, men efter det hoppas vi att metoden ska börja leva ett eget liv och sprida sig organiskt, säger Katarina Alanko.

Tanken var att tävlingsbidraget skulle kopplas samman med ett forskningsprojekt på samma tema, men den finansieringen uteblev.

– Vi har i stället planer på att knyta ihop modellen med nya forskningsprojekt, men exakt hur det ska förverkligas är ännu öppet. Just nu ser jag fram emot att få utvärdera försöken i de första kommunerna och samla erfarenheter. Målsättningen att Back2School inte bara ska vara ännu ett i raden av projekt, utan ett hållbart verktyg som är integrerat i den dagliga verksamheten. Och framför allt sprida hopp åt de unga och familjer som drabbats och som känner sig vilsna i byråkratin, säger Patrik Söderberg. ■

SFV Start!

- **Vad:** Innovationstävling som efterlyste nyskapande och verkingsfulla lösningar som motverkar utanförskap och ofrivillig ensamhet bland barn och unga i åldern 6–16. Tävligen arrangerades september 2022–maj 2023.
- **Årets vinnare:** Laget Redskap för närvaroteam: Katarina Alanko, docent i psykologi vid Åbo Akademi, Patrik Söderberg, universitetslektor vid Åbo Akademi och Kiti Lindén projektkoordinator i Jakobstadsregionen.
- **Vad händer nu:** Prissumman på totalt 120 000 euro ska användas av de tre lagen för att förverkliga sina lösningar.
- **Jury:** Peter Vesterbacka, företagare, Cecilia Huhtala, ordförande för Finlands svenska skolungdomsförbund, Maria Höglund, psykolog och ansvarig för studentvälmående vid Arcada, Niina Junttila, professor i pedagogisk psykologi vid Åbo Universitet och Jyväskylä Universitet, Olavi Sydänmaanlakka, verksamhetsledare för Mielenterveyden Keskusliitto.
- **Kriterier** som juryn bedömde: Samhälls-effekt, nytänk, anpassningsförmåga, genomförbarhet, samskapande och pilotering.
- **Arrangörer:** SFV i samarbete med Folkhälsan.

Årets vinnare

- **Redskap för närvaroteam.** 60 000 euro för att utveckla en modell som motverkar skolfrånvaro.
- **KASAM.** 30 000 euro för projekt Skattkartan – en digital plattform som erbjuder läraren en möjlighet att för sin grupp välja skraddarsydda program för socioemotionell träning.
- **Tillsammans.** 30 000 euro för att skapa en uppsättning lekar utifrån en pedagogisk plan, med element bland annat från Skogsmulleverksamhetens utomhuslekar.

Olli-Pekka Heinonen:

”AI kommer att förändra vår syn på skolans uppdrag”

Text Camilla Lindberg

Identitetsfrågor, liksom psykisk hälsa och klimatfrågor, tenderar att vara på ytan oavsett vilket land eller vilken kultur man än kommer ifrån, säger utbildningsveteranen Olli-Pekka Heinonen. Från sin internationella utpost riktar han ställvis kritik mot lärarnas tidsanvändning och vårt nuvarande sätt att agera.

Det finns ingenting gammalmodigt med de paragrafer som den finländska grundskolan bygger på. Det viktigaste är att stödja varje elevs mänskliga tillväxt. Det blir allt viktigare med tanke på vår tids utmaningar, men tyvärr har vi en benägenhet att glömma vårt grunduppdrag, säger den före detta undervisningsministern **Olli-Pekka Heinonen**.

Sedan 2021 arbetar han som huvuddirektör för IBO (International Baccalaureate) som är en global organisation som ombesörjer IB-examen och utbildningsprogram för barn och unga.

Olli-Pekka Heinonen är stationerad vid huvudkontoret i Genève och därifrån leder han den stora organisationen som har 800 anställda. Det finns också enheter i Cardiff, Haag, Singapore och Washington.

– I mitt vardagliga arbete är frågan om skolans uppdrag hela tiden mycket närvarande, både utifrån en övergripande global kontext och utifrån de 159 ländernas egna kontexter där IB-examensprogrammet nu förverkligas.

Olli-Pekka Heionens nationella utbildningsperspektiv är minst lika omfattande, och härstammar från tiden då han var finländsk undervisningsminister och senare generaldirektör vid Utbildningsstyrelsen.

Att växa som människa, mänskligtillblivelse, civilisering och humanisering – när Olli-Pekka Heinonen talar om skolans allra viktigaste uppdrag behöver man förstå hans synsätt utifrån olika synonyma begrepp som han gärna lyfter fram.

– De kunskapsmål och de mätningar som PISA-undersökningarna tar fasta på ska enbart ses som steg på vägen mot ovannämnda målbeskrivande begrepp, säger han.

Inom ramarna för civilisationsuppdraget ryms många frågeställningar som direkt tangerar ungas välmående. Ungdomar är också den målgrupp som Olli-Pekka Heinonen främst jobbar för.

Nyligen ordnade hans organisation två stora festivaler i New Delhi och Bombay.

– Där fick unga människor diskutera stora frågeställningar under trygga förhållanden utifrån tematiken hopp. Det blev mycket tydligt att identitetsfrågor med allt vad det innebär, liksom psykisk hälsa och klimatfrågor, tenderar att vara på ytan oavsett vilket land eller vilken kultur man än kommer ifrån.

Olli-Pekka Heinonen förutspår att AI kommer att förändra vår grundläggande syn på skolans uppdrag.

– Det som tidigare varit förbehållet

endast mänskligt kunnande kan numera ersättas av AI, och vad som egentligen karakteriserar det vi hittills betraktat som mänskligt är en fråga som nu stiger upp till ytan.

Olli-Pekka Heinonen ställer sig rätt kritisk till hela idén om skolan som endast en generationernas kunskaps- och kulturöverförare.

– Vi går en oviss framtid till mötes och nu stämmer inte längre tankesättet att vi äldre vet vilken kunskap de unga kommer att behöva. Vi måste i stället ge dem en beredskap att klara av också stora överraskningsmoment i tillvaron, så att de utifrån den förmågan kan leva ett så lyckligt, hållbart och betydelsefullt liv som möjligt.

– **När man överför kunskap** och kulturyttringar upprepar man också de problematiska tankesätten som lett fram till dagens problem. Därför måste det finnas en jämvikt mellan förnyelse och direkt överföring.

Olli-Pekka Heinonen betonar att skolans förändrade uppdrag i ett AI-samhälle gäller alla stadier, men i synnerhet yrkesutbildningen.

– Där har man tidigare kunnat fokusera nästan enbart på yrkeskunskap, men nu växer också där fram ett behov av att man

”

Vetenskapsvärlden har länge stått i centrum för vår tillvaro, men nu märker vi plötsligt att vetenskapen inte heller kan svara på alla de frågor vi upplever att är väsentliga för våra liv.

Olli-Pekka Heinonen har möjlighet att se på Finland utifrån sin internationella post där han får samarbeta med människor från hundratals olika länder.

FOTO: DAVE PELHAM

Skolan är fortsättningsvis samhällets absolut starkaste verktyg för att skapa en bättre värld, ett bättre land och ett bättre samhälle.

utifrån en övergripande universell bas ges en förmåga att kombinera saker på nya sätt. Till det behöver man det vi kallar för universella kompetenser.

Olli-Pekka Heinonen svarar med eftertanke på frågan om vad han personligen tycker att Finland borde satsa på just nu. Han lyfter fram den snabbt växande skara av människor som bor i Finland och inte har svenska, finska eller samiska som modersmål.

– Här har man inte riktigt hunnit med i den snabba utvecklingen, och de här människorna behöver nu få goda förutsättningar för sitt lärande.

Han nämner också behovet av att vi lär oss en hälsosam jämvikt när det gäller användningen av mobiltelefonerna.

– Och då finns det ingen tryggare plats än just skolan med sina närvarande vuxna, att få lära sig hållbar användning av modern teknologi.

Olli-Pekka Heinonen lyfter också fram lärarnas tidsanvändning som borde placeras på högsta prioriteringsnivå.

– I Finland borde man börja fundera på hur man kan frigöra mera tid för lärarna att vara tillsammans med sina elever, i stället för att de sätter sin tid på byråkrati.

Olli-Pekka Heinonen simmar numera som en van fisk i alla världens olika vattentäta skolsystem. När han ser på skolans uppdrag utifrån ett globalt perspektiv, säger han att det skiljer sig lite från det nationella.

– Ur ett globalt perspektiv behöver vi fundera på hur vi alla ska kunna bygga upp samhället och leva lugnt och i sämja, trots olika bakgrund, kultur och religion. Samtidigt som vi tillåter olika synsätt och även tillåter dem att ta avstamp från den egna kulturens rötter.

Olli-Pekka Heinonen säger att det är viktigt att vi får en förståelse för att vi alla på jordklotet just nu faktiskt sitter i samma båt och har likartade utmaningar.

Trots att det stora grunduppdraget är relativt likartat i många länder, har Olli-Pekka Heinonen ändå märkt att det finns diverse skillnader när det gäller synen på eleven.

– I Norden vill man gärna att hela barnet utvecklas, men i de asiatiska länderna där uppdraget i större utsträckning är att producera den specifika arbetskraft som samhället behöver, har man också större fokus på mer specifika kompetenser.

I västvärlden ges jämlikhetsfrågorna just nu mycket utrymme och den individualistiska elevsynen dominerar här.

– I de asiatiska länderna ser man i stället individen som en produktiv del av ett samhälle, av tillväxksamhället, säger Olli-Pekka Heinonen.

Han har också iakttagit en annan stor förändring.

– Vetenskapsvärlden har länge stått i centrum för vår tillvaro, men nu märker vi plötsligt att vetenskapen inte heller kan svara på alla de frågor vi upplever att är väsentliga för våra liv.

Efter ett komprimerat samtal som resulterat i många givande och kloka tankeprocesser får Olli-Pekka Heinonen slutligen koka ner skolans uppdrag till en enda mening.

– Skolan är fortsättningsvis samhällets absolut starkaste verktyg för att skapa en bättre värld, ett bättre land och ett bättre samhälle. Det ska vi inte glömma. ■

Artikel publicerades på Lärarikt 24.8. Lärarikt är SFV:s webbplats för dig som är intresserad av pedagogik och lärande och som vill följa med vad som händer på fältet.

FOTO: HELI SORJONEN

Profil

• **Namn:** Olli-Pekka Heinonen.

• **Född:** 1964.

• **Bor:** I Genève, sommarstuga i Satakunta.

• **Utbildning:** Jur.kand.

• **Familj:** Gift, tre vuxna barn.

• **Axlock ur karriären:**

Finlands transport- och kommunikationsminister 1999–2002, undervisningsminister 1994–1999, statssekreterare 2012–2016, generaldirektör för Utbildningsstyrelsen i Finland 2016–2021.

• **Just nu:** Direktör för internationella IBO (International Baccalaureate) med verksamhet i 159 länder.

• **Intressen:** Läsning, musik, idrott, matlagning, och att förstå människor.

• **Läser just nu:** *Another world is possible* av författaren Geoff Muligan.

• **Motto i livet:** When you change the way you look at things, the things you look at change.

LÄRARIKT

Värdet av en bok och en människa

Jag minns ännu doften av lavendel som tycktes strömma ut genom bokpärmarna. Jag var ung och levde i en tillvaro av småbarn, bostads- och studielån. Att kunna gå till bokhandeln och köpa en bok för ungefär trettio mark var en lyxfaktor. Därför minns jag just den boken om de provencalska landskapen med särskild vördnad och respekt. Den flyttade mig till platser jag just då inte kunde drömma om att få besöka. Boken finns kvar ännu idag, likaså doften.

Åren gick och småningom började jag jobba heltid som kulturjournalist, litteraturjurymedlem och kritiker. Böckerna vällde in och började snart bilda höga travar överallt i hemmen. Skam att säga, men för mig i dag motsvarar det materiella värdet av en bok, ungefär detsamma som en använd papperspåse. De är bra att ha, men om en försvinner står dig tusen åter.

Däremot värderar jag naturligtvis själva litteraturen utifrån en annan värdemätare.

De här tankarna kommer till mig när jag intervjuar hjärnforskaren Minna Huotilainen för SFV:s webbplats Lärorikt. En dag fick hjärnforskaren besöka det anrika biblioteket vid Uppsala universitet där det i begynnelsen endast fanns några få handskrivna böcker. De förvarades i kalla utrymmen och lästes endast vid speciella tillfällen i skenet av stearinljus. När så skedde, ställde sig en person upp och högläste för en skara hänförda människor. Att vidröra en bok ansågs så värdefullt att man inte kunde slösa det på endast en person.

Tyvärr förutspådde hjärnforskaren en eventuell framtid där boken och läsningen i sin traditionella form igen återgår till att vara en exklusiv syssla för vissa mindre grupperingar.

Den som lever får se. Det här handlar i grunden om värde och värderingar.

Samtalet med hjärnforskaren får mig att relatera till en annan intervju jag hade förmånen att göra i midsommartid på uppdrag av Lärorikt. Det var ett samtal med den tidigare ministern och utbildningsdirektören Olli-Pekka Heinonen – se artikeln intill – som nu gör en lysande internationell karriär i en organisation där unga människor är målgruppen.

Vi kom in på många djupa frågor med den kloka mannen som tangerade skolans uppdrag i vår tid, men vi samtalade också om människotillblivelse, civilisering, humanisering, och hur man kan växa som människa. Det visade sig att Heinonen gärna läser när tiden medger.

Olli-Pekka Heinonen var ganska säker på att artificiell intelligens kommer att förändra vår grundläggande syn på väldigt många områden, när saker som tidigare varit förbehållet mänskligt kunnande snart kan ersättas av AI.

Vad är det som egentligen karaktäriserar det vi hittills betraktat som mänskligt? Den frågan var han övertygad om att vi nu ställs inför.

Tider och stunder omskiftar som vi vet. Efter samtalet har jag själv tänkt mycket på det han sa. Jag har börjat fundera på vilka saker som AI inte kan ersätta, de som då kommer att vara förbehållna själva livet och även litteraturen. Det är de tingen vi ska omvärdera, bevara och slå vakt om.

Camilla Lindberg

CAMILLA LINDBERG JOBBAR INOM YRKES-
UTBIDNINGEN, ÄR JOURNALIST OCH HAR
ÄVEN SKRIVIT FLERA PLATS BIOGRAFIER.

”

Vad är det som egentligen karaktäriserar det vi hittills betraktat som mänskligt?

SFV-montern följer i år samma koncept som på bilden från 2022. SFV-biografierna och läsaktiviteter ligger i fokus, men det går att diskutera alla SFV-verksamheter med SFV:s mässvärdar, varav vanligtvis åtminstone två är på plats.

Välkommen till SFV:s monter på Bokmässan i Helsingfors

Text Rabbe Sandelin ~ Foto Pia Pettersson

Möt oss i SFV-montern i Bokbyn även i år! Vi berättar gärna om våra verksamheter, bland annat hur du kan starta en bokcirkel och få bidrag från SFV:s studiecentral.

Helsingfors Bokmessa arrangeras i Mässcentrum den 26–29 oktober. I SFV-montern kan du bekanta dig med årets nya SFV-biografi över **Ina Colliander**, samt köpa den och andra SFV-biografier till rabatterat mässpris.

SFV-montern är en öppen, lättillgänglig plats där mässbesökaren kan bekanta sig med alla SFV-aktiviteter som gäller läsning. I tillägg till biografierna över finlandssvenskar som inte får glömmas bort, betonar vi även bokcirkelverksamheten, där SFV inte bara förmedlar statligt stöd för cirkelarna, utan även erbjuder kostnadsfria och färdiga diskussionsunderlag för en

handfull aktuella och utvalda böcker av finlandssvenska författare. De bokcirklor som utnyttjar SFV:s *Läs med vännerna*-koncept får dessutom en hälsning från författaren, och möjlighet att köpa de aktuella böckerna förmånligare via Schildts & Söderströms, Förlaget M, eller utvalda bokhandlar i Svenskfinland.

BIOGRAFI ÖVER INA COLLIANDER. SFV-biografin över Ina Colliander får sin officiella lansering på bokmässan. Bokens författare **Raili Gothóni** diskuterar boken tillsammans med **Henrik Huldén** på scenen Blåbärslandet fredagen den 27 oktober klockan 15.30.

Efter scenprogrammet kan du träffa författaren och få ditt bokexemplar signerat i SFV-montern. Läs en längre artikel om boken på nästa uppslag.

EN DEL AV DEN FINLANDSSVENSKA BOKBYN. SFV-montern är i år placerad nära Blåbärslandet, i det gemensamma området för finlandssvenska förlag och organisationer, Bokbyn. Bokbyns placering är ny för i år, den ligger alldeles nära Mässcentrums norra ingång, närmast parkeringshuset. Kommer du in via huvudingången kan du efter trapporna till mässområdet ta till vänster och promenera hela den långa huvudingången till slut. Välkommen! ■

SFV:s litterära tävlingar får samma tidtabell

Text Rabbe Sandelin ~ Foto Pia Pettersson

Framöver blir det enkelt. Både Arvid Mörne-tävlingen för under 30-åringar, och Solveig von Schoultz-tävlingen för över 30-åringar får exakt samma tidtabell. Tävlingsarna utlyses i mitten av mars, pågår till den 15 juni, och prisutdelningarna sker på Bokmässan i Helsingfors – sista veckoslutet i oktober.

Eftersom tävlingarna hittills arrangerats vid olika tidpunkter har samma tävlingsjury behandlat bidragen från båda tävlingarna. På grund av den gemensamma tidtabellen får båda tävlingarna nu egna, separata juryn. Annars hade arbetet blivit övermäktigt, speciellt som antalet tävlingsbidrag stadigt ser ut att öka. Det berättar **Camilla Nordblad**, som på SFV ansvarar för tävlingsarrangemangen.

– En och samma tidtabell förenklar deltagandet i tävlingarna och alla arrangemang, och Helsingfors Bokmässa blir dessutom den rätta litterära inramningen för prisutdelningarna.

Ännu för tio år sedan delades prisen ut under en enkel ceremoni på SFV:s kansli, varefter de premierade bjöds på lunch. Lite senare flyttade man prisutdelningen till SFV-huset G18, och gjorde prisceremonins rammar festligare med flera talare och en större publik. Till ceremonin inbjöds både som talare och publik etablerade författare och förläggare, och andra litterära aktörer.

– Det konceptet togs väl emot och har fungerat länge, men nu tar vi steget vidare. På bokmässan kan prisutdelningen, och framför allt de vinnande bidragen få bredare publicitet.

Den första prisutdelningen på Helsingfors Bokmässa kommer att gälla Solveig von Schoultz-tävlingen. Utdelningen sker på den stora Fiskehamnen-scenen lördagen den 28 oktober kl. 14.30. Som konferencier fungerar **Andrea Reuter**, och på programmet kommer i tillägg till prisutdelningarna att finnas samtal med pristagarna och en diskussion om att ge ut på förlag med **Sara Enholm-Hiellm**, **Mia Franck** och **Adrian Perera**. **Anna Friman** från Schildts & Söderströms kommer också att ge de premierade några ord på vägen.

Som man gjort i flera år, kommer SFV att i samband med prisutdelningen publicera en bok med de bidrag som vunnit pris eller fått ett hedersomnämmande. Under mässan kommer boken att delas ut gratis så långt upplagan räcker, och man kan också som vanligt ladda ner den elektroniska versionen. ■

Vi får allt fler tävlingsbidrag till våra litterära tävlingar. Nu lättar juryns börda något, då våra två tävlingar får separata juryn i och med att tidtabellen blir gemensam, berättar Camilla Nordblad

SFV:s litterära tävlingar

utlyses varje år den **15 mars**.
Tävlingsperioden pågår till den **15 juni**.

Pristagarna och de som mottar hedersomnämmanden kontaktas i mitten av september.

Vartannat år gäller tävlingarna noveller, vartannat år dikter. Aktuell information, frågor och svar hittar man alltid på sfv.fi/tavlingar

Välkommen

på Solveig von Schoultz-tävlingens prisutdelning
lördag 28.10 kl. 14.30
på Helsingfors
Bokmässa.

Ny SFV-biografi:

Ina Colliander

– människan bakom bilderna

Text & Foto *Rabbe Sandelin*

Årets SFV-biografi handlar om konstnären Ina Colliander (1905–1985), vars konstverk präglades av ljus, värme och en förändlig syn på konstnärsrollen. Biografins författare, teologie doktor Raili Gothóni, har undersökt vilka händelser som formade Ina Collianders liv, ur vilka källor hon hämtade kraft och inspiration, och vad Ina Collianders andliga konst berättar om henne som människa.

Det var Ina Collianders 100-årsjubileumsutställning i Ateneum år 2005 som öppnade Raili Gothónis ögon för Collianders mångsidighet som konstnär.

– Jag blev helt fascinerad av hennes träsnitt, oljemålningar, pasteller, akvareller och mosaikarbeten. Före utställningen hade jag uppfattningen att Ina Colliander mest arbetade med träsnitt av änglar.

Collianders mångsidighet och egenartade stil överraskade Gothóni. Speciellt tagen blev hon av andligheten och stillheten i Collianders religiösa motiv,

– Då jag betraktade Inas konst konfronterades jag med jordelivets ändlighet och med det som existerar bakom allt synbart. Jag visste inte om jag var i en kyrka eller på en konstutställning. Konstsalarna andades andlighet. Det var tydligt att vardagen för Ina inte enbart var grå och monoton, utan helig, och därför värd att förevigas i en målning eller i ett träsnitt.

Vem var då Ina Colliander? Gothóni går i boken in bakom bilderna, och reder ut vilka händelser och omständigheter som påverkade Ina Collianders syn på livet och konsten.

– Även hennes barn ställde samma fråga, som så många barn gör efter att den äldre generationen gått hädan.

Min ryska resa (1963). Träsnitt, 69,5 x 43,5 cm, Jyväskylä konstmuseum.

Maken **Tito Colliander** (SFV-biografi år 2021) skrev många självbiografiska böcker, men dottern **Kati Bondestam** skriver i inledningen till sin egen bok om Ina att Tito nog hade stor förståelse för Inas konstnärliga strävan, men att hennes egna tankar naturligt nog inte kom fram i Titos böcker.

Raili Gothóni säger att det säkert inte var lätt för Ina att nå en konstnärlig topp

med träsnitt, ett gebit som på den tiden ännu ansågs vara förbehållet manliga konstnärer.

– Vilka händelser formade hennes liv? Ur vilka källor hämtade hon kraft och inspiration? Vad berättar Ina Collianders konst om henne som människa? Det var frågorna som jag bollade med då jag läste och analyserade källmaterialet om Ina Colliander.

Och lyckligtvis finns det rikligt med källmaterial. Gothóni baserar sin biografiska analys på 3087 brev, 32 kalendrar, på oljemålningar, akvareller, pasteller, träsnitt, etsningar, teckningar och mosaiker – och på recensioner, artiklar, intervjuer, fotografier och andra skrifter. En biografi ska ändå alltid sättas in i sitt rätta historiska sammanhang.

– Ina upplevde många traumatiska upplevelser som ryska revolutionen, systemens självmord och vinter- och fortsättningskriget. Hennes äktenskap var inte heller någon dans på rosor, hon våndades ofta över Titos återkommande alkoholmissbruk. Men intressant nog syns inte de här upplevelserna i hennes konst, berättar Gothóni.

– Hon strävade inte efter att framställa världen som den såg ut. Hennes mål var att i bild beskriva världen som hon själv upplevde den, och att lyfta fram de för

Vindruvsklasen (1951). Träsnitt, 35,5x55,5 cm. Suomen Taidegraafikot ry:s samling. Jyväskylän taidemuseo. FOTO: HANNU-PEKKA AURANEVA.

henne betydelsefulla dragen. Med hjälp av färgtoner, rytm och harmoni skapade hon trösterika stämningar. Hon vägrade måla livets avigsidor. I stället gav hon uttryck för det vackra och det mystiska.

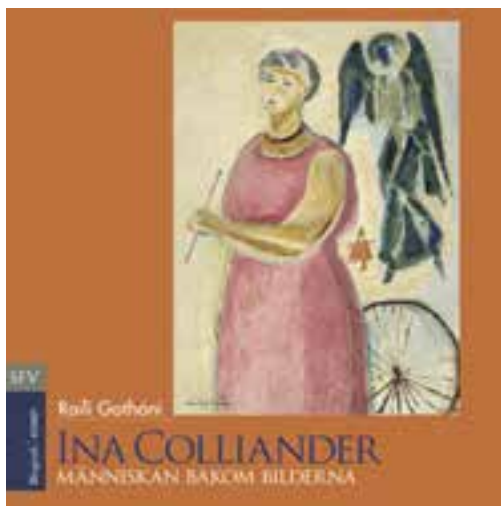
Ju fler berättelser Gothóni samlade om Ina Colliander, desto mera mångskiftande blev bilden.

– Det var därför jag skrev en polyfonisk

biografi till skillnad från en kronologisk. Texten grundar sig alltså på flera röster som tillsammans ger en helhetsuppfattning av Ina som person, emigrant, konstnär, maka och mor.

Gothóni säger att en människas allra innersta säkert förblir ett mysterium för utomstående forskare, och antagligen även för personen själv.

– Det finns intentioner och drömmar som inte kan nås. Men jag har utgående från källorna försökt leva mig in i Ina Collianders livsskeden. Genom att fokusera på några tematiska helheter har det varit möjligt att gå noggrannare in på det som bäst beskriver Ina Collianders levnadsbana. ■

Boken lanseras officiellt på Helsingfors Bokmässan 26–29.10.

Den 27 oktober kl. 15.30 diskuterar Raili Gothóni boken tillsammans med Henrik Huldén på scenen Blåbärslandet. Efteråt signering i SFV-montern.

När skrivande får glittra i en föränderlig värld

Text: Camilla Lindberg

I nom utbildningsbranschen finns det en oro över att unga blivit sämre på att skriva, speciellt när det gäller olika typer av textgenrer. Medierna har hakat på och där nämns ibland chattandet på sociala medier som en orsak.

– Jag tycker inte att vi ska förenkla den här problematiken och allra minst ska vi försjunka i grubblerier över att allt var bättre förr, men vi ska inte heller tro att det finns en enkel lösning på allt det här, säger professor **Ria Heilä-Ylikallio** från Åbo Akademi.

Hon arbetar med att utbilda lärare vid Åbo Akademi och hon har själv forskat i skrivpedagogik. Tillsammans med docenten **Anna Slotte** från Helsingfors universitet, har hon suttit med i styrgruppen för det treåriga fondfinansierade projektet *Skrivande skola* som nyligen avslutats. Projektet startades som ett direkt svar på ett akut behov.

– Det är betydelsefullt att projektet inkluderat lärare i alla ämnen, samtidigt som vi inte ska frånta modersmåls-lärarna deras speciella kompetens som de faktiskt har, säger Ria Heilä-Ylikallio.

Intervjun med de två experterna utmynnar i ett långt samtal som helt saknar undergångsstämning.

I höst leder Anna Slotte ett forskningsprojekt där Helsingfors universitet är med och undersöker sambandet mellan språkstärkande undervisning och digi-

Professor Ria Heilä-Ylikallio har forskat i skrivpedagogik och utbildar lärare vid Åbo Akademi.
FOTO: ÅBO AKADEMI

Docent Anna Slotte ansvarar för den svenskspråkiga klasslärarutbildningen vid Helsingfors universitet.
FOTO: RAUNO SAARINEN

tala resurser, där skrivande är centralt. Det här görs i samarbete med universitetets partnerskolor.

Docenten lyfter fram fördelarna med alla snabba digitala resurser som erbjuds alla skrivande människor i dag.

– Det finns till exempel översättningsresurser och talsyntes, och genom ett

högerklick kan man få tillgång till en mängd olika hjälpmedel, där förstås också Artificiell intelligens ingår och behöver diskuteras. Att lära ut allt det här är också en del av själva skrivundervisningen, som inte funnits med tidigare.

Anna Slotte säger också att de digitala resurserna kan bidra till en mer språkmedveten och flerspråkig undervisning.

Ria Heilä-Ylikallio beskriver det som helknasigt att i ljuset av dagens digitala hjälpmedel skriva diktamen och låta eleverna vänta till nästa vecka för att få lärarrespons på rättstavningen.

– Det fina med dagens digitala värld är att skribenten kan få omedelbar respons på sitt skrivande. Det här är ett detaljexempel på en typ av ortografisk träning som helt enkelt är gammal och förlegad. Vill man träna handens och ögats koordination kan man göra det på andra sätt än genom rätt och fel-övningar.

Samtalet halkar in på olika definitioner av genrepedagogiken som egentligen uppstod i ett helt annat syfte, det vill säga för att främja inläringen av andra språk.

– Genrediskussionen är inte alls ny. Redan 1997 avslutade jag min doktorsavhandling med att efterlysa en genredebatt. Avhandlingen hade rubriken *Vad berättar barntexter?* Jag ansåg att vi då låg långt efter i vår skrivundervisning och att skolskrivandet var väldigt snävt i Finland, säger Ria Heilä-Ylikallio.

Istället inspirerades hon av Nya Zeeland, Australien, men framför allt Norge, som hade ett mera filosofiskt förhållningssätt till skrivande.

– I dag ser hela skrivande helt annorlunda ut. De sätt på hur vi skriver har ändrat, likaså våra mottagare, men också skrivverktygen och tempot.

Ria Heilä-Ylikallio lyfter fram det lilla barnets skrivande där leken ofta står i centrum.

– Lek, fantasi och estetik är en stor del av mig som professor inom pedagogiska vetenskaper. Jag är ganska övertygad om att när vi talar om skrivande och läsande, ska vi inte enbart ha ett instrumentellt grepp. Vi ska inte titta på dem som tekniker, utan som mänskligt beteende där det finns olika syften.

Professorn håller inte med om att ungdomar i dag har svårt att uttrycka sig, men hon säger att det gäller att hitta

”

Skolskrivande får inte handla om den där trånga, trånga felsökardiskursen. Uttryck kan också ske via drama, foto och samarbete i olika former.

rätt uttrycksform, och att vi i samhället behöver bli bättre på att erbjuda olika uttrycksformer.

– Skolskrivande får inte handla om den där trånga, trånga felsökardiskursen. Uttryck kan också ske via drama, foto och samarbete i olika former. Människor i alla åldrar borde få stöd i att ge uttryck för alla sina olika uttrycksformer. Idag klarar sig ingen med endast skrivande, och det här är någonting jag gärna för fram. Det blir helt enkelt för snävt om vi enbart oroar oss för det alfabetiska skrivandet.

Under samtalet blir det tydligt att Ria Heilä-Ylikallio har en stark passion för det hon gör. Anna Slotte delar långt

hennes åsikter och tankegångar. Men trots lek, skrivglädje och tolerans för olika uttrycksformer, behövs det också specifik skrivkunskap i vårt samhälle.

– Ja, vi behöver bredden. Vi behöver medvetenhet och kompetens att uttrycka oss på många olika sätt, som också Ria varit inne på. Det handlar om att också lära sig det vi kallar genreskrivande, det vill säga, vem är mottagare, vilken stil och hurdan struktur är det på texten och så vidare. Det här behöver unga förstås också få utvecklas i, säger Anna Slotte.

Hon hänvisar till några intervjuer hon nyligen gjort med ett par fjortonåringar.

– De sa att de ville lära sig skriva e-post, något som vi kanske redan uppfattar som gammalmodigt. Men det var helt ▶

” Det är viktigt att alla människor kommer åt de verktyg vi använder i ett samhälle som är så skriftburet som vårt.

uppenbart att de upplevde att de inte har den kompetensen och inte heller vet hur man ska gå tillväga när man exempelvis söker ett jobb.

Anna Slotte ger några konkreta tips till alla som undervisar i skrivande.

– Tala om olika typer av texter, vad de kallas och på vilka sätt de ingår i hela textbygget. Det är också betydelsefullt att läraren talar om sig själv som en läsande och skrivande människa, och berättar om egna erfarenheter av sin skrivandepraktik utanför skolan.

Ria Heilä-Ylikallio lyfter flera gånger fram det kollaborativa skrivandet, det vill säga betydelsen av att man skriver tillsammans.

– Skrivforskning i dag belyser betydelsen av den redigeringsprocess, automatiska återkoppling och utvecklingsprocess som sker när människor samarbetar kring texter. Det här är faktiskt ett betydligt nyare fenomen än genre-skrivande.

Hon är av flera orsaker starkt kritisk till det nuvarande studentexamensprovet i svenska och litteratur, eftersom det inte alls motsvarar samhällets skrivverklighet.

– I studentexamensprovet ska man producera ensam, man får inte prata med någon annan och produktionen är enbart skriftlig, inte muntlig. Därtill har man inte nödvändigtvis tillgång till alla de verktyg som annars finns i vardagen för skrivande människor, även för dem som arbetar professionellt.

Språk är makt, säger båda experterna när samtalet går mot sitt slut. Anna Slotte som också forskar i flerspråkighet betonar att skrivundervisningen i skolan är ett demokratiprojekt.

– En god skrivundervisning stöder jämlikhet och ger alla lika möjligheter att oberoende av den egna digitala, språkliga och litterära textvärlden få utvecklas till starka skribenter på många olika områden. Det är viktigt att alla människor kommer åt de verktyg vi använder i ett samhälle som är så skriftburet som vårt. ■

Annette Kronholm var projektledare för Skrivande skola.

FOTO MINNÉA MATTBÄCK/WAHLBERG MEDIA

Om Skrivande skola

- Skrivande skola är ett skrivpedagogiskt projekt med fokus på årskurserna 7–9 som avslutades sommaren 2023.
- Projektet finansierades av SFV och Svenska kulturfonden
- Verktysbacken är ett bestående resultat av projektet. Den innehåller ett varierande elevmaterial, samt lärarmaterial i form av en skrivhandledning som får laddas ner och användas i undervisningssyfte. Hela verktysbacken hittas på adressen skrivandeskola.fi.
- Annette Kronholm handleder ännu i mån av möjlighet. Ta kontakt via adressen skrivstark@gmail.com.
- Enligt projektledaren Annette Kronholm har projektet exempelvis bidragit till att:
  - » Lärare som inte är modersmålslärare har fått större mod att arbeta med skrivande.
  - » Lärarna har börjat prata mera om genrer och läsning i lärarrummen.
  - » Tröskeln har sänkts för andra lärare att ställa frågor till modersmålsläraren om skrivande.
  - » Eleverna har sagt att det plötsligt blivit så enkelt att sätta i gång och skriva.

Med hjälp av Vännerna

SFV:s mål: SFV vill uppnå jämlikhet i utbildningen: Pedagogiska metoder som stöder individanpassade lärprocesser och som sporrar individen att fullt utnyttja sin egen potential att lära.

Beviljat ändamål: För kompetensutveckling bland lärare i alla ämnen för jämlika, trygga och tydliga ramar för elevers utveckling av läs- och skrivkunighet.

Bidragsmottagare: Sydostens landskapsförbund r.f.

Beviljat belopp: 90 000

Tidsperiod: 08/2020–07/2023

Förväntat resultat: De finlandssvenska lärarnas identitet som skrivpedagoger stärks, oberoende läroämne, liksom multilitterat läs- och skrivkunighet hos alla lärare och deras elever.

Min skog

Jag har i flera års tid haft en ganska märklig insomningsteknik, men det var först när pandemin bröt ut som jag insåg hur störd den var. Istället för att räkna får som hoppar i en grönskande hage så brukade jag göra planer för hur jag skulle agera i olika krissituationer:

Ryssen kommer

Zombies kommer

En dödlig pandemi sveper över staden

Iskelmä blir obligatorisk lyssning

Jag brukade ligga och fundera på hur jag skulle ta mig ut ur stan, vilken väg, satte upp olika scenarier för att motorvägarna var avstängda, ritade mentala rutter i Centralparken och funderade på snabbaste vägen ut.

För det var alltid planen: När katastrofen kommer, lämnar jag Helsingfors och tar mig hem till Österbotten.

Coronan aktiverade min inre prepper och skapade en längtan till naturen, turligt nog går de två att kombinera otroligt väl. Pandemin pekade på ett extremt vis på något som skavde i min vardag. Ville jag verkligen sitta i en lägenhet i Vallgård inlåst i Nyland, eller ville jag ha utrymme och möjlighet att göra vad jag vill?

Min sjuka variant av att räkna får var troligen en mental process som gjorde beslutet att flytta från Helsingfors till Vasa lättare.

Så efter åtta år i huvudstaden så flyttade jag tillbaka till Österbotten. Vilket ytterligare spädde på min prepperger. Den är medfödd här. Mina föräldrar har tre frysboxar och egen vattenbrunn. Eget potatisland och mat i källaren för veckor. De är inte preppers, de vet inte vad en prepper är, men de har alltid levt så. För det gör man på landet.

Plötsligt hade jag utrymme och helt andra möjligheter, jag hade nära till skogen och havet. Jag började jaga och fiska igen, plocka bär och svamp. Frös in, torkade, fermenterade och la i lag. Högg ved och eldade i kakelugnarna hela långa vintern.

Nuförtiden har jag ett skafferi med torrvaror och scroller på Giganttis sidor efter en frysbox till.

Efter att nu ha bott i Österbotten i två år har jag insett att jag inte bara saknade naturen som ett vagt begrepp, så som man saknar naturen när man står mitt i Böles tjockaste betonghelvete. Jag saknade min natur. Den jag växt upp i. Skogen min familj vårdat i generationer, svampställena mamma och pappa visat mig, jaktmarkerna där jag stått på pass sedan jag var tolv år gammal.

Jag vet förstås att man kan göra det mesta jag hade saknat i Nyland, men jag kunde inte det. Jag hade inte platserna och möjligheterna. Det finns otroligt vackra nationalparker i Helsingforsregionen, men de gånger jag har befunnit mig i dem har jag fått i nerverna på alla människor. För mig är skogen en ensam och lugn plats, inte ett lämmeltåg av människor som luftar sina dyra friluftskläder och trängs vid grillplatsen med halva bohaget packat på pulkor.

Allemansrätten är bra, men det fanns en dag 2021 i Sibbo Storskog som jag gärna skulle ha skrivit på ett lagförslag om att inskränka den.

Det är inte som att jag flyttade tillbaka till skogen heller. Jag bor sjuhundra meter från biografen i Vasa centrum. För mig är det perfekt. Jag är en urban lantis, jag vill ha båda delarna i mitt liv och nu kan jag få det. Plus att jag sover bättre på natten nu, när skafferiet är fullt, en ny frysbox är beställd och jag bara har en halvtimme ut till min skog.

Axel Åhman

ÄR JOURNALIST, FÖRFATTARE
OCH MEDLEM I HUMORGRUPPEN KAJ.

”

När katastrofen kommer, lämnar jag Helsingfors och tar mig hem till Österbotten.

Att se MÖJLIGHETERNA

Gunilla Löfman

ORDFÖRANDE FÖR FÖRBUNDET FINLANDS SVENSKA SYNSKADADE

Ungefär 55 000 människor i Finland har en synskada, av dem har 3 000 personer svenska som modersmål. Siffran för personer som har funktionella problem med synen är mångdubbelt högre. Gunilla Löfman, ordförande för Förbundet Finlands Svenska Synskadade, beskriver i sin artikel hur skolgång och utbildning idag fungerar för barn och unga som har en synnedsättning, och var man som nybliven förälder till ett barn vars syn inte fungerar som den ska hittar hjälp och stöd.

Då de nyblivna föräldrarna står inför det faktum att det efterlängtrade barnets syn inte fungerar på det sätt som vi kallar normalt, väcker situationen sorg och oro, och det uppstår mängder av frågor kring vad man ska göra. De goda nyheterna är att den medicinska vården är god och hjälpmedel finns att få.

För att få stöd gällande de stora frågorna kring hur barnets liv kommer att arta sig, behöver vårdnadshavarna i ett tidigt skede hänvisas till en sakkunnigorganisation som till exempel Förbundet Finlands Svenska Synskadade (FSS). Organisationens synrådgivare ger vetskap om att det finns många fina möjligheter för barnet trots att hen också kommer att möta en del utmaningar i vårt samhälle.

I Finland är det årligen under hundra barn som föds med synnedsättningar. Det betyder att det vanligtvis finns endast ett barn med synnedsättning i ett daghem eller i en skola. Hela personalen ställs inför en alldeles ny situation som kräver inhämtande av omfattande information. När kunskap saknas är alla rädda att göra fel.

Innan planeringen av skolgången för en ung person med en synnedsättning eller med betydande utmaningar i sin synanvändning inleds, är det viktigt att konstatera på vilket sätt hen kan använda sin syn. Denna utredning kan göras av handledarna vid Valteriskolan Skilla. Utredningen

görs med bland annat de testsymboler som ögonläkaren **Lea Hyvärinen** utvecklade under slutet av 1970-talet för utredning av barns synförmåga.

HJÄLP FINNS ATT FÅ – BARA KOMMUNEN BETALAR.

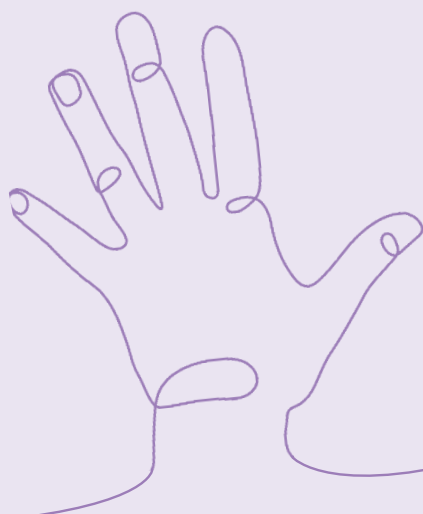
Handledare med speciallärarutbildning vid Valteriskolan Skilla i Helsingfors står gärna till hands. Skolan hör till Utbildningsstyrelsens verksamhetsområde och är en del av det riksomfattande Valteri centret för lärande och kompetens som erbjuder stöd för förskole- och grundskoleundervisning.

Handledarna reser omkring i Svenskfinland och i dagsläget stöder de ett 50-tal elever med synnedsättning och deras lärare.

Även om stödet är statligt subventionerat är det kommunerna som måste köpa Skillas tjänster. Handledarna kan inte åka ut trots att de vet att det i en skola finns en elev som behöver deras hjälp och stöd. Kommunen måste alltså först vara villig att betala för tjänsterna. Resor och övernattningar står Skilla för vilket gör servicen jämlik för kommunerna.

Det finns tyvärr en tydlig regional orättvisa. Trots att Skilla är en statlig skola betjänar den i dag i hög grad elever i närområdet. Ofta är det aktiva anhöriga som tar kontakt med Skilla, som kontaktar skolan som i sin tur kontaktar

kommunen som ska ta beslut om pengar kan beviljas. Det kan ta lång tid innan handledarna kan åka till skolan. Under processens gång blir eleven allt mera efter i skolarbetet.

Under det första besöket följer handledarna med under en dag och tittar på miljön, belysningen och på hur barnet fungerar socialt. De gör också den funktionella synkartläggningen och planerar vilka hjälpmedel eleven behöver. Sedan följer nätverksmöten med lärare, personal, terapeuter och anhöriga.

Efter att utredningarna är klara besöker eleverna årligen i små grupper Skilla för en stödperiod på tre dagar. Då kollas elevens hjälpmedel och om synstatusen har ändrat och hur eleven upplever sin skolgång.

Skilla har sex platser för barn med synnedsättning och andra funktionsnedsättningar, och alla platser är fyllda.

NÄTVERK BEHÖVS. I kontakten med speciallärare och assistenter har FSS fått erfara att det inte finns någon kurs i hur man stöder barn med synnedsättning varken inom klasslärar- eller ämneslärarutbildningen i Finland. Även inom speciallärarutbildningen verkar ämnet behandlas mycket ytligt. Idag måste man åka till Sverige för att kunna specialisera sig.

Pedagogerna behöver stöd gällande de praktiska ämnena. Hur kan barn med synnedsättning inkluderas i gymnastik, handarbete, slöjd och huslig ekonomi? Lärarna behöver också stöd när det gäller att skapa grunden för social samverkan och delaktighet, för också klasskamraterna är osäkra. De behöver till exempel få veta att om ingen säger att nu går vi ut blir den som inte ser lätt ensam kvar i klassrummet.

Lärarna efterlyser ett tydligt system hur man kan söka hjälp och stöd när ett barn med synnedsättning börjar skolan. I varje kommun finns troligen någon lärare med erfarenhet och kunskap om hur man stöder barn med synnedsättning. Erfarenheterna behöver tas tillvara inom ett nätverk bestående

av pedagoger och skolor. Inom nätverk finns möjligheten att utbyta erfarenheter och personer att bolla idéer med.

För att försöka åtgärda de problem som lärarna upplever, marknadsförs nu det stöd och de tjänster som kompetenscentret Skilla har att erbjuda direkt till kommunernas utbildningsdirektörer.

HJÄLPMEDEL OCH ANPASSNINGSTRÄNING. Det är viktigt att barnen får tillgång till individuella hjälpmedel redan inom småbarnspedagogiken innan de börjar i förskolan. Målsättningen är att barnen får hjälpmedel från sjukhusens syncentraler innan de börjar skolan. När de väl börjat skolan fås hjälpmedlen från FPA.

Barnen behöver anpassningsträning, som förutom att lära sig hur man på bästa sätt har nytta av sina hjälpmedel, också handlar om att lära sig det vi inom FSS kallar synskadefärdigheter – det vill säga tekniker för att klara av att utföra helt vardagliga saker trots att synen är nedsatt eller saknas helt. Träning i förflyttningsteknik med eller utan den vita kappen behövs också.

Redan inom småbarnspedagogiken behöver barnen få tillgång till böcker som är anpassade för dem. Detta gäller naturligtvis också inom förskoleundervisningen och hela skoltiden.

En läs-tv med en avståndskamera som gör att man kan zooma in vad som står på tavlan fungerar utmärkt i de lägre klasserna. Men den är för stor för att släpa med sig till olika ämnesrum. När en elev blir äldre behövs det ny teknisk apparatur.

Finns det ett hjälpmedel beviljas sällan ett till trots att eleven skulle ha stor nytta av olika hjälpmedel. En del skolor köper in det som saknas, medan andra inte har resurser att göra det. Ojämligheten är stor. Strular tekniken så stannar allt upp för eleven. Det betyder att också kunskap om hur hjälpmedlen fungerar måste finnas i kommunerna och skolorna. →

Ifall eleven har ett icke-portabelt hjälpmedel i skolan är sannolikheten stor att barnet behöver motsvarande hjälpmedel också hemma för att klara av att sköta läxorna.

För att en person med synnedsättning ska kunna ta del av en webbplats behöver den gå att läsa med synhjälpmedelsprogram, till exempel skärmläsare eller förstöringsprogram. Skärmläsaren förmedlar webbplatsens innehåll till användaren via en talsyntes eller en punktskriftsdisplay. Ett förstöringsprogram förstörar webbplatsens innehåll och text till läsbar storlek för användaren. Webbplatserna ska uppfylla tillgänglighetskraven enligt WCAG, det vill säga Riktlinjer för tillgängligt webbinnehåll.

PUNKTSKRIFT, TAKTILT MATERIAL, 10-FINGRARS-SYSTEMET. Leken är ett naturligt sätt att lära sig och varje daghem behöver legoklossar med punktskrift. Klossarna har samma form som vanliga legoklossar, men på dessa klossar finns en tryckt bokstav och en punktskriftsbokstav. Barn som har en synnedsättning kan lära sig punktskrift på ett lekfullt sätt och på lika villkor och tillsammans med seende barn.

Punktskriften är det enda läs- och skrivspråket för personer som inte ser att läsa vanlig svartskrift. Även om barnet kan läsa svartskrift med sina hjälpmedel eller lyssna till böckerna behöver barnet lära sig punktskrift parallellt med att hen lär sig bokstäverna i svartskrift.

Man kan inte lyssna till allt och man kan inte heller läsa allt med sina hjälpmedel. I vardagen är kök och badrum fyllda med burkar och flaskor vars etiketter den med synnedsättning inte kan läsa. Det är behändigt att märka dem med punktskrift. Idag finns det allt mera punktskrift i samhället, till exempel på en mängd medicinförpackningar.

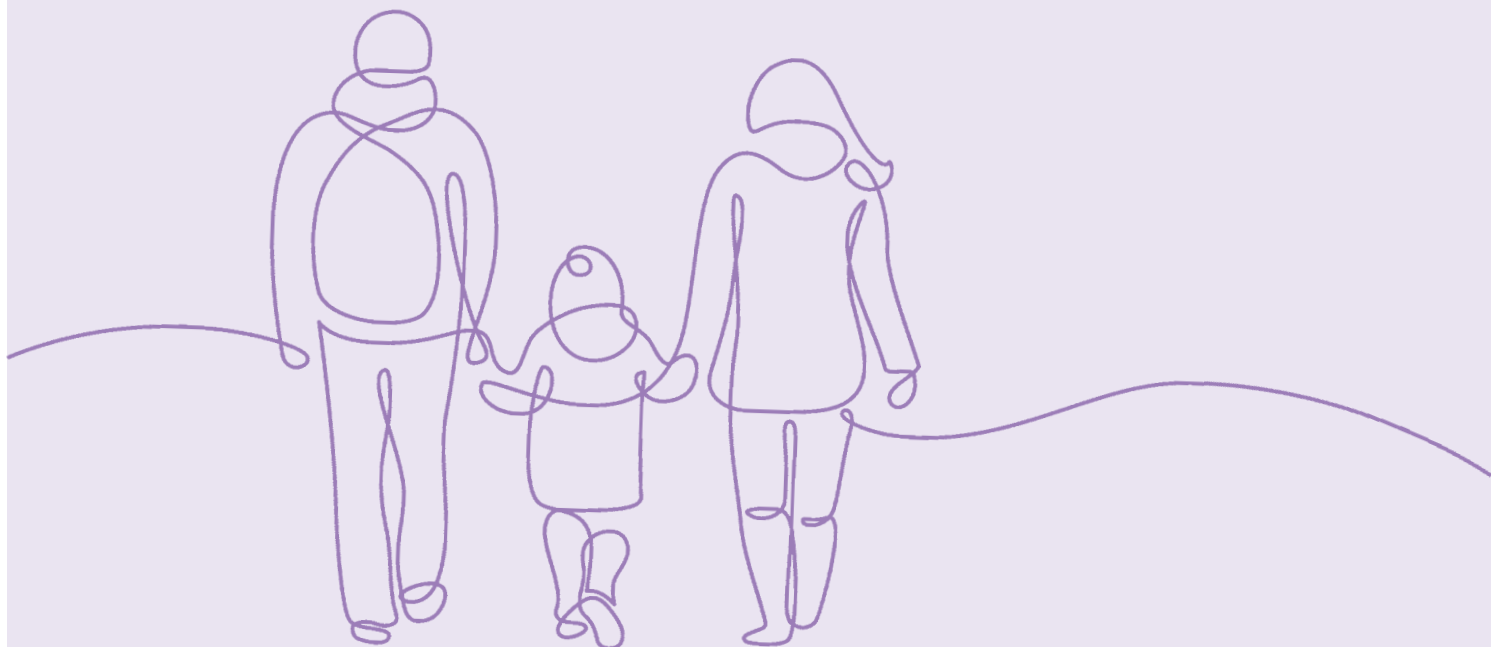
Genom att enbart lyssna till skolböckerna upptäcker eleven inte ordbilderna. Med hjälp av punktskriften lär man sig både ordbilder och hur orden stavas.

Alla elever och i all synnerhet barnen med synnedsättning behöver lära sig 10-fingerssystemet för att inte behöva söka efter bokstäverna som hen kanske inte ser på tangentbordet. En dator kan hanteras med användning av enbart kortkommandon på tangentbordet.

Redan inom småbarnspedagogiken behöver man känna till Tillgänglighetsbiblioteket Celia. Därifrån kan man låna taktila barnböcker som dessutom är försedda med både punktskrift och svartskrift. Hos Celia finns också annat taktilt material, till exempel kartor.

SYNLIGAN - GEMENSKAP, KUNSKAP OCH VERKTYG. Synligan är en verksamhet inom FSS med målet att nå alla barn och unga som har en konstaterad synnedsättning eller som har betydande utmaningar i sin synanvändning. Alla svenskspråkiga familjer med barn som på hösten inleder sin skolgång får ett brev med information om Synligan och om ögonens hälsa.

Synligan sprider relevant och aktuell information, och ger verktyg i vardagen i form av kunskap och färdigheter.

De familjer som är med får tillgång till fritidsverksamhet och aktiviteter i olika former utgående från de behov och önskemål barnen och familjerna har – man upptäcker, provar på och har aktiviteter tillsammans, till exempel på veckoslutsläger. Kamratstödet är en viktig del av verksamheten.

EN EGEN COACH. Synskaderegistret har med jämna mellanrum jämfört utbildningsnivåerna för personer med synnedsättning med nivåerna för hela befolkningen. Jämförelsen visar att klyftan mellan de med synnedsättning och de seende växer år efter år på grund av att utbildningsnivån för dem med synnedsättning har ökat långsammare än vad den gjort bland seende.

Ett påstående som är viktigt att redan från början lämna bort i samtal med barnet är: ”Det där kan du inte göra, du är ju synskadad.” Vi måste motarbeta den tyvärr djupt rotade attityden om att den som lever med en synnedsättning också saknar en mängd andra färdigheter.

De flesta barn som lever med en synnedsättning får tillgång till en assistent som hjälper till under dagis- och skoldagen och kanske också hemma med läxorna. Trots det blir eleverna lätt efter.

Studiehandledare vill varje ung persons bästa. Samtidigt kan det behövas specialkunskap för att undvika att fastna i de eventuella begränsningar man tror att en synnedsättning medför. Tack vare den tekniska utvecklingen finns det allt flera yrken som också passar personer med synnedsättning.

Idealet är att varje barn med en synnedsättning eller med betydande utmaningar i sin synanvändning i ett tidigt skede får tillgång till en egen coach. Coachens uppgift är att stärka barnets självkänsla och självförtroende och att skapa trygghet för personen. Coachen har också förmåga att utreda alla tänkbara möjligheter för den unga personen att hitta sitt drömyrke. I Finland arbetar personer med synnedsättning i närmare tvåhundra olika yrken.

Coachen är viktig också på grund av att Skillas uppdrag upphör när ungdomarna gått ut nian. Idag finns det ingen instans som har som uppgift att stöda dem trots att utbildningen inom andra stadiet är obligatorisk.

En person som lever med en synnedsättning är inte funktionshindrad. Det är vår omgivning och attityderna i samhället som skapar hinder för oss. Det måste vi ändra på! ■

Valteri

- Ett nationellt center för lärande och kompetens som stöder närskolprincipen
- Valteri har sex enheter på olika håll i Finland. Valteriskolan Skilla finns i Helsingfors.
- Skolans tjänster riktar sig till barn och unga i behov av stöd inom allmänt, intensifierat och särskilt stöd.
- 70 % av kommunerna använder Valteris tjänster
- Cirka 2 500 elever i Finland omfattas av tjänsterna, varav 13 % går i Valteriskolan.

www.valteri.fi

Förbundet Finlands Svenska Synskadade – FSS

- Riktar sig till svenskspråkiga personer med synnedsättning och personer med synutmaningar samt till deras anhöriga och närstående.
- Förbundet grundades 1946 och hette då Samfundet Finlands Svenska Blinda r.f.
- Verksamheten består av kommunikation, information, rehabilitering, intressebevakning och resursförvaltning.
- Har 7 medlemsföreningar med verksamhetsutrymmen i Jakobstad, Vasa, Pargas, Mariehamn, Ekenäs, Helsingfors och Borgå.
- Målet är att svenskspråkiga personer med synnedsättning eller synutmaningar i Finland är delaktiga i samhället på lika villkor som seende, har en god livskvalitet, kan röra sig självständigt i samhället och har färdigheter och verktyg för att självständigt kunna kommunicera och ta del av information.
- Har drygt 850 personmedlemmar med synskada
- De vita punkterna i ögat i FSS-logon är punktskrift och står för FSS.

FÖRBUNDET
FINLANDS SVENSKA
SYNSKADADE

Läsningen går som en dans för Hilde

Text & Foto Sonja Finholm

Att vara född med en synskada behöver inte vara något hinder för läsningen. Sexåriga Hilde Kass i Kvevlax lärde sig läsa redan som femåring och i dag läser hon både gärna och ofta.

Titta, alla de här böckerna har jag fått av min storebror. Nu har jag så det räcker ganska länge!

Hilde Kass går fram till den välfyllda bokhyllan i sitt rum och plockar fram en av sina favoriter – *Handbok för superhjältar*. Här får man lära sig att en superhjälte ska vara snäll och hjälpa andra.

– Det är också viktigt att kunna flyga, säger Hilde.

För bokens superhjälte Lisa finns inga begränsningar, och samma sak verkar

gälla Hilde. Hon har en medfödd synskada som gör att synskärpan är rejält nedsatt. Hon ser inga färger, har troligen fler blinda fläckar och hennes ögon är väldigt ljuskänsliga. I hennes eget rum är persiennerna stängda och rullgardinen neddragen dygnet runt och utomhus har hon gärna på sig solglasögon. Hilde fick sin diagnos för två år sedan – akromatopsi, en genetisk och väldigt ovanlig ögonsjukdom.

– Det besked vi fått är att synskadan troligen inte kommer att bli bättre,

Med hjälp av läs-tv:n kan Hilde läsa vanliga böcker där texten annars är för liten. Hon kan förstora sidorna och justera kontrasten.

men inte heller sämre. Men eftersom sjukdomen är så pass ovanlig vet man ganska lite, säger Hildes pappa **Fredrik Kass**.

Synskadan stoppar inte Hilde från att göra det hon gillar – tvärtom. Hon lärde sig bokstäverna redan som treåring, började läsa vid fem och har ett fantastiskt minne. Hon spelar gärna fotboll med sin storebror **Arvid** och nyligen lärde hon sig att cykla. Enligt föräldrarna är hon dessutom den som har bäst koll på sina kläder och som utan

Med hjälp av sin läs-tv kan Hilde läsa böcker med normalstor text. Mamma Amanda Audas-Kass är glad över all hjälp de fått.

Synskadan gör henne till en långsam läsare, men i stället har hon ett fantastiskt minne som gör att hon kan ta till sig text på ett helt annat sätt än sina syskon.

Amanda Audas-Kass

problem packar sin egen väska om hon ska vara borta över natten.

Mamma **Amanda Audas-Kass** säger att Hilde alltid varit nyfiken på bokstäver och böcker.

– Hon är den av syskonen som kanske mest av alla uppskattat att vi läst för henne. Hon tycker om att lyssna och läser också gärna själv, hon kan sitta

långa stunder. Synskadan gör henne till en långsam läsare, men i stället har hon ett fantastiskt minne som gör att hon kan ta till sig text på ett helt annat sätt än sina syskon.

Hilde tar med sig superhjalteboken och sätter sig i soffan. Men även om hon har boken alldeles intill ansiktet är det svårt för henne att urskilja bokstäverna.

För att kunna läsa har hon en så kallad läs-tv, en skärm som förstorar boken så att bokstäverna blir flera centimeter höga. Med den kan hon också göra sidan svartvit eller justera kontrasten så att hon ser bättre. Vyn som för oss ser grön-svart ut har visat sig fungera bäst för henne. Vanligen har Hilde läs-tv:n i sitt eget rum, men nu lyfter Amanda →

Boken *Rut flyttar ut* är en av Hildes favoriter och som mamma Amanda Audas-Kass och pappa Fredrik Kass gärna läser högt.

in den i vardagsrummet för att visa hur den fungerar. Hilde ställer vant in skärpan, lutar sig framåt mot skärmen och börjar läsa. Redan i förskolan hade hon en likadan apparat, och den fick följa med när hon började skolan. När Hilde läser är linsen riktad nedåt, men den kan också riktas rakt fram och förstora det som finns på tavlan i klassrummet.

Hilde är mogen för sin ålder, och tack vare hjälpmedlen och en egen skolgångshandledare har skolstarten fungerat bra. Hon har också ett pedagogiskt team runt sig som ser till att skapa så bra förutsättningar som möjligt i klassrummet.

– Det vi förstås behöver vara uppmärksamma på är hennes ork. Eftersom det är mer ansträngande för henne att ta till sig texter behöver hon säkert ha fler pauser, och för skolans del är det många praktiska detaljer att fundera på. Mycket av det som andra barn får gratis kommer att kräva en hel del av henne, säger Fredrik Kass.

Hilde säger att det var pirrigt att börja

i skolan, men nu är det mest roligt. Hennes favoritämnen är bildkonst och slöjd.

– Hilde får den hjälp hon behöver och skolpersonalen gör sitt bästa för att hjälpa henne att landa i allt det nya. Det här är ju nytt för alla, synskador på den här nivån bland barn är ändå så pass ovanliga. Men alla vill lära sig och försöker och det är en väldigt bra början, säger Amanda Audas-Kass.

Hemma hos familjen Audas-Kass har läsningen alltid varit viktig, både Amanda och Fredrik läser också mycket. Bokhyllorna är välfyllda, på vardagsrumsbordet ligger flera böcker som just nu är på gång och godnattsagan kompromissar man inte med. Just nu är det Fredrik som läser för Hilde, medan Amanda läser för storebror Arvid.

– Att läsa för sitt barn har många fördelar. Du får automatiskt en fin stund tillsammans och får dela ett spännande äventyr, och dessutom ger du dem förutsättningar att själva hitta läsglädjen. För att inte tala om all nytta de kommer att ha av läsningen senare i livet, säger Amanda Audas-Kass, som själv är modersmåls lärare och jobbat som finlands-svensk läsambassadör.

Hilde Kass

- **Vem:** Sexårig tjej som går i klass ett i Kvevlax lärcenter. Hilde föddes med nedsatt syn och har diagnosen akromatopsi.
- **Familj:** Mamma Amanda, pappa Fredrik och syskonen Ingrid och Arvid. Till familjen hör också hundvalpen Marius.
- **Gillar att:** Cykla och leka med sina kompisar.
- **Favoritbok:** Superhjalteböckerna.
- **Vill gärna läsa:** ”Boken utan bilder.” Den är rolig, vi har läst den i förskolan.

Det här är en bearbetad version av artikeln som publicerades på larorikt.fi i 9.6. Lärorikt är SFV:s webbplats för dig som är intresserad av pedagogik och lärande och som vill följa med vad som händer på fältet.

LÄRORIKT

Bildning, avbild och förebild

Begreppet bildning associerar paradoxalt nog både till något exklusivt och till något gemensamt. Å ena sidan anses bildning vara något som vissa individer har, andra inte. Å andra sidan innebär bildning kännedom om vårt gemensamma kulturarv, de värderingar, den konst och litteratur, och den historia som formar vårt samhälle. Efter sommarens rasismdiskussion vill jag tillägga: till bildning hör också insikten om att inget kulturarv är bara ”vårt”.

Platon ville fördriva konstnärer från sin idealstat, eftersom de enligt honom bara imiterade sinnevärlden, som enligt honom i sin tur var en dålig kopia av idévärlden. Aristoteles hade en mer positiv syn på avbildning: en poet kan förmedla en djupare förståelse av verkligheten än en historiker, som bara mekaniskt räknar upp händelser. En författare kan identifiera meningsbärande strukturer och betydelsefulla sammanhang i det som annars förefaller vara lösryckta episoder.

Skillnaden mellan Platon och Aristoteles är inte riktigt så svartvit som jag här ger sken av, men jag vill med deras hjälp måla upp två förhållningssätt till bildning. Det ena utgår från att bildning är ett ideal som fanns hos exceptionella individer i det förflutna: under antiken, renässansen eller upplysningstiden. En ”bildad” människa idag blir därför även i bästa fall bara en blek avglans av dessa universalmänniskor, som tycks ha behärskat all praktisk och teoretisk kunskap som fanns tillgänglig i deras samtid. Det andra förhållningssättet utgår tvärtom från att bildning är något som växer, förändras och omformas i mötet med nya situationer och nya frågor.

Jag tror att bildning är något som mognar fram då vi är delaktiga av en levande kulturell traditionsförmedling, som är öppen även för intryck utifrån. Att vara en avbild förutsätter att det finns förebilder, men en bildad människa nöjer sig inte med att upprepa eller kopiera dessa inspirationskällor, utan tillämpar dem kreativt och kritiskt i livets föränderliga situationer.

Enligt Bibeln skapades människan till Guds avbild. Oberoende av om man delar denna tro eller inte tycker jag det finns något lockande i denna tanke. Människan är avbild av det största och outgrundligaste mysteriet man kan tänka sig. Det här stämmer till respekt och ödmjukhet: vi skall inte inbilla oss att vi någonsin kan förstå en annan människa helt och fullt, vare sig hon är en bekant eller en främling.

Bildning är inte främst en prestation, utan något som sker med oss. Bildning kan därför inte skraddarsys, i motsats till utbildning.

Björn Vikström

PROFESSOR VID ÅBO AKADEMI,
TIDIGARE BISKOP I BORGÅ

”

*Till bildning hör också
insikten om att inget
kulturarv är bara
”vårt”*

Föreningsresursen upprätthålls av SFV:s studiecentral och där hittar du fakta, tips, råd och svar på frågor gällande olika aspekter av föreningsliv i Svenskfinland. www.foreningsresursen.fi

Stefan Andersson

FÖRENINGSEXPERT

Bokföring i mikroföreningar

Riksdagen godkände i början av februari några ändringar i Föreningslagen (503/1989). Den största ändringen är att man gällande räkenskapsperioder som börjar efter 1.7.2023, har möjlighet att förenkla bokföringen i mindre föreningar. Förutsättningen är att föreningen inte bedriver affärsverksamhet och att det sammanlagda beloppet av understöd och inkomster i föreningen är högst 30 000 euro. Då kallas det mikroföreningar. Denna möjlighet kräver inte stadgeändring, men ett beslut om att övergå till bokföring för mikroföreningar måste göras på föreningsmötet enligt de principer som gäller för ändring av stadgar.

Föreningar måste följa Bokföringslagens bestämmelser, ha dubbel bokföring och iakttä god bokföringssed. Bokföringsförelagningens bestämmelser för ideella sammanlutningar och stiftelser är ganska omfattande fastän vissa lättnader ges för föreningar med liten omsättning. Kraven kan medföra betydande kostnader för små föreningar som måste köpa professionell bokföringshjälp.

Lagändringen möjliggör två olika sätt att ha en enkel bokföring enligt kontantprincipen. Ett alternativ är att bokföringen i huvudsak baserar sig på bankkontoutdrag och huvudbokskonton. Då kan man hålla föreningens inkomster, utgifter och skulder åtskilda så att medlemmarna, understödsgivarna och myndigheterna kan övervaka ekonomin. Men om myndigheter eller understödsgivare kräver att man har normal dubbel bokföring måste man följa det kravet.

Transaktionerna i en mikroförening ska bokföras enligt kontantprincipen (den dag de betalas), i kronologisk

ordning och utan ogrundat dröjsmål. Av transaktionerna ska det framgå deras innehåll och tidpunkt. Vidare ska till exempel kontantbetalningar bokföras dagligen och betalas till bankkontot om summan överstiger 300 euro. När räkenskapsåret gått ut upprättas inom 6 månader en årskalkyl som är en resultaträkning med noter. Exakta krav och bestämmelser för bokföringen, kontantbetalningar, noter med mera ingår i Statsrådets förordning om bokföring i mikroföreningar nr 887/2023.

Det andra alternativet i den uppdaterade Föreningslagen är ett ännu enklare sätt att sköta mikroföreningens bokföring. Den kallas Bokföring som görs tillgänglig för medlemmarna. Den bokföringen baserar sig enbart på föreningens kontoutdrag och kräver inte huvudbok eller årskalkyl. Om mikroföreningen går in för detta enkla sätt har varje föreningsmedlem rätt att få tillgång till bokföringen/kontoutdraget en gång varje kalendermånad. Uppgifterna skall hållas framlagda senast inom två veckor efter begäran. Närmare direktiv om denna bokföringsmetod finns också i ovannämnda Statsrådsdirektiv.

Det är svårt att bedöma hur många föreningar som kommer att ta i bruk dessa nya bokföringssätt. Kanske främst nya föreningar i början av sin verksamhet? Lagtexten är inte helt enkel att tolka för den som inte har någon erfarenhet av traditionell bokföring och dess terminologi. Vi följer med utvecklingen och sätter vid behov ut mera detaljerade råd på foreningsresursen.fi.

§ 2 ENLIGT SFV:S STADGAR

Svenska folkskolans vänner rf:s syfte är att främja svenskt bildningsarbete i Finland genom att understöda utbildning och bibliotek, bevilja studieunderstöd samt stödja andra former av finlandssvenska bildnings- och kultursträvanden.

MEDLEMMAR I UNDERSTÖDS-
FÖRENINGEN FÖR SFV PER 20.9.2023

5 979_{st}

MEDLEMMAR I SVENSKA FOLKSKOLANS
VÄNNER PER 20.9.2023

305_{st}

SFV:S FONDER

422_{st}

ANTALET KURSER SOM ORDNADES
2022 I SAMARBETE MED
SFV:S STUDIECENTRAL

861_{st}

TOTALA ANTALET KURSER REGIONVIS
ÖSTERBOTTEN

383 kurser

ÅBOLAND

71 kurser

NYLAND

407 kurser

TOTALA ANTALET DELTAGARE I KURSERNA

13 342 personer

ANTAL CIRKLAR OCH CIRKELDELTAGARE

44 cirklar, 370 deltagare

SFV:S MÅL UNDER STRATEGIPERIODEN 2022–2024

UTBILDNING

1. SFV vill uppnå högre välbefinnande inom utbildningen genom

- ökade kunskaper hos undervisningspersonalen om de faktorer som stödjer välbefinnande och motverkar illamående, mobbning och utanförskap bland barn och unga.
- utvecklade exekutiva färdigheter som stöder välbefinnande bland barn, elever, studerande och lärare.
- organisations- och verksamhetsmodeller som stöder kollegialt stöd och goda arbetsgemenskaper.
- förstärkning av hållbart ledarskap i läroinrättning

2. SFV vill uppnå jämlikhet i utbildningen genom

- utvecklandet av stöd som främjar lika förutsättningar att lära.
- pedagogiska arbetsmetoder som stöder individanpassade läroprocesser och som sporrar individen att fullt utnyttja sin egen potential att lära.
- utvecklandet av lärandeanalytik som stöder differentiering, personlig handledning och utveckling av elevernas metakognitiva färdigheter.

KULTUR OCH BIBLIOTEK

SFV vill uppnå ökat intresse för, kunnande om och mångfald inom konst och kultur genom

- ökat samarbete mellan den grundläggande konstundervisningen och läroinrättningar (småbarnspedagogiken, den grundläggande utbildningen, andra stadiets utbildning eller folkhögskolorna)
- ökat samarbete mellan kulturaktörer, bibliotek och läroanstalter
- kompetensutveckling som stärker lärarnas undervisning i konstämnen eller stärker integrering av konstämnen i andra ämnen.
- kulturupplevelser för barn och unga med koppling till läroprocesser.

FRI BILDNING

SFV vill genom den fria bildningen uppnå ett starkare engagemang och en bredare bildning, för att skapa en positiv förändring som motkraft till samhälleliga utmaningar. Det kan ske genom

- kunskapsdrivet fokus på social, kulturell och ekologisk hållbarhet.
- ökad delaktighet, inkludering och engagemang i nyskapande verksamhet.
- att stärka demokratin och motverka polarisering.
- att nå ut till och engagera nya målgrupper.
- att främja digital inkludering och medverkan.

STUDIECENTRALEN

SFV vill uppnå en starkt bildningsidentitet och -medvetenhet inom föreningslivet genom att

- medvetandegöra och synliggöra bildningen och läroprocesserna i föreningslivet,
- utveckla och sprida pedagogiska verktyg och tillvägagångssätt,
- utveckla mångsidiga lärmiljöer,
- fokusera på utfall, påvisbara effekter och genomslag samt
- utveckla och sprida beprövade koncept kring lärande.

Ansök om
bidrag:
sfv.fi/bidrag

FRI ANSÖKNINGSTID

Vi tar emot ansökningar och delar ut allmänna bidrag kontinuerligt. Du kan ansöka om bidrag för projekt vars verksamhet är i linje med de målsättningar som SFV har för nuvarande strategiperiod. Mer information: www.sfv.fi/bidrag

KOM MED I SFV!

Som medlem får du SFV-magasinet, SFV-kalendern (SFV:s årsbok), och som ny medlem en bok ur SFV:s skriftserie. Dessutom får SFV-medlemmar rabatt på böcker från Schildts&Söderströms. Medlemskapet i Understödsföreningen för Svenska folkskolans vänner kostar 15 euro/år. Skriv in dig på webbsidan www.sfv.fi/medlem, ring 045-121 08 64 eller skicka e-post till sfv@sfv.fi.

Adressförändring

Meddela oss din nya adress via www.sfv.fi/medlem

DONATIONER OCH TESTAMENTER

Vill du vara med i vårt bildnings- och kulturarbete? Din donation hjälper oss att fortsättningsvis stärka utbildning, kultur och fri bildning på svenska i Finland.

Kontakta kanslichef Johan Aura, johan.aura@sfv.fi eller 040-3559 935.

SVENSKA LITTERATURSÄLLSKAPET I FINLAND (SLS)

HISTORISKA RECEPT I URVAL

Maren Jonasson (utg.)

ISBN 978-951-583-595-6

127 sidor, inbunden, illustrerad

20 e

Köp våra böcker i Vetenskapsbokhandeln i Helsingfors: tiedekirja@tsv.fi eller +358 9 635 177.

■ Varför tog man fyrtyo ägg till en mandeltårta? Smaka på 1700-talet genom att experimentera med råvaror, kryddor och otippade smakkombinationer! Boken innehåller 111 recept på inläggningar, puddingar, kakor, pastejer, fisk, skaldjur, kött, rotfrukter och drycker samt praktiska hushållsråd. Recepten har använts i adelssläkter och högreståndshem i Sverige och Finland mellan 1720 och 1850.

HISTORISKA OCH LITTERATURHISTORISKA STUDIER 98

Anna Biström & Jens Grandell (red.)

ISBN 978-951-583-593-2

208 s., häftad

Cirkapris 24 e

Köp våra böcker i Vetenskapsbokhandeln i Helsingfors: tiedekirja@tsv.fi eller +358 9 635 177

■ SLS årsbok har temat fria och ofria ord. Här ingår texter om tidningscensur och -polemik i storfurstendömet Finland och antifascism i politisk satir och i en barnroman av Tove Jansson. Litterär flerspråkighet i Leo Ågrens inbördeskrigsskildring, frihet och bundenhet i Solveig von Schoultz bibliskt klingande språk samt muntlighet och minne i J.L. Runebergs ”Döbeln vid Jutas” utforskas också.

LIBRARIA

FÖRAKTA ALDRIG EN STILETTKLACK

Carina Wolff-Brandt & Gudrun Wessnert

ISBN 978-952-65182-6-8

308 sidor, inbunden, mjuka pärmar

(dansk band)

Riktpris: 25,50 e

Köp på www.libraria.fi, i finlandssvenska bokhandlar och i nätbokhandlar

■ Fåruppfödaren Vivan och bibliotekarien Gerd har ett gemensamt problem: Börje, flirtig försäljare av kakel och gyllene toalettstolar. Helt utan förvarning har han hamnat i klorna på maffiadamen Olga i Nice. Med list och lite galenskap börjar äventyret som även inkluderar hämnd på romansbedragaren Bellini. Nya vänskaper uppstår och att kunna jaga älg visar sig vara nyttigt. Chin, chin!

HEM ÖVER HAVET

Josefin Fabricius

ISBN 978-952-65182-3-7

154 sidor, inbunden, hårda pärmar

Riktpris: 23,50 e

Köp på www.libraria.fi, i finlandssvenska bokhandlar och i nätbokhandlar

■ Ett år har gått sedan Amelie blev student, men hon är vilsnare än någonsin, driver runt och festar hårt. En dag kommer gränsen emot. Av en impuls åker hon över Östersjön till det lilla finlandssvenska samhälle där hon växte upp. Återkomsten framkallar förträngda minnen av konflikt, svek och sorg. Flykt är inte längre ett alternativ. För att kunna gå vidare måste det förflutna redas upp.

LITORALE

ACTION 100

Nalle Valtiala

ISBN 9789527224687

194 sidor, limbunden

Rek. pris: 32,90 e

Köp på litorale.fi eller i bokhandeln.

■ Action 100 är en brevroman, med formen hämtad från en ljuvare tid. Litteraturstuderanden Vanessa skriver brev till sin väninna Karin i London. Varje brev utgör ett kapitel, ett äventyr. Action 100 är Vanessas och Annas commandoplan, med syftet att förnedra och förlöjliga det manliga könet, som väckt deras harm i samband med en misstänkt våldtäkt. Med växlande framgång angriper flickorna både bekanta och obekanta i hemmiljön, på en Sverigebåt, i Stockholm och i Chicago. Ombord på Silja Serendipity blir leken allvar, när flickornas trasslas in i ett nät av internationell kriminalitet.

HACKAT I STEN

Dick Karlsson

ISBN 9789527224717

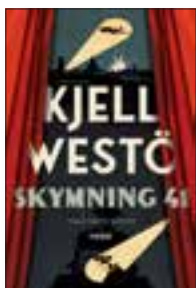
466 sidor, limbunden

32,90 e

Köp på litorale.fi eller i bokhandeln.

■ Hackat i sten är en hyllning till den bortglömda medelklassen, den lilla, föraktade människan, som aldrig syns eller hörs utan lever sitt undanskymda liv utanför mediernas strålkastare och bär samhället på sina axlar. Den tecknar en grovhuggen bild av människan, som försöker finna en mening med livet under några generationer medan Bolaget härskar över skärgårdskommunen. De tre huvudpersonerna och berättarjagen målar sina subjektiva bilder av den verklighet de rör sig i samtidigt som författaren blandar sig i deras liv med sina ironiska kommentarer.

FÖRLAGET

SKYMNING 41

ROMAN FRÅN EN KRIGSTID

Kjell Westö

ISBN 9789523335493

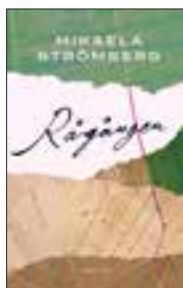
Ca 360 sidor, inbunden

Cirka pris 35 euro

Köp i bokhandeln eller via

www.forlaget.com

■ Romanen dyker ner i vår historias mörkaste år. Vad gör kriget med människan, med kärleken? Skådespelaren Molly Timm reser runt i Sverige tillsammans med sitt teatersällskap samtidigt som Finland strider i vinterkriget. Fästmannen Henry Gunnars blir som frontkorrespondent tvungen att bevittna krigets fasor. En drabbande kärleksroman om en tid där allt är osäkert och skört i skymningsljuset.

RÅGÅNGEN

Mikaela Strömberg

ISBN 9789523335516

Ca 280 sidor, inbunden

Cirka pris 30 euro

Köp i bokhandeln eller via

www.forlaget.com

■ "Efter ett stabilt medelklassliv i förorten befinner sig plötsligt lantmätaren Git Laudrup i ett nyköpt ruckel ute på landsbygden. I den lilla byn Starrängarna lever de gamla historierna kvar och det visar sig att Git är mer insatt i trakten än vad folk tror. En humoristisk, befriande barsk och pragmatisk roman om styrkan i det kollektiva. Och om att våra käraste berättelser ofta leder fel.

PROCLIO

GRÄNSLAND

FINLAND MELLAN ÖST OCH VÄST

Sture Lindholm

ISBN 978-952-67524-8-8

232 sidor, inbunden

Cirka pris 36 e

Finns i väl sorterade bokhandlar och kan beställas på www.proclio.fi

■ Gränsland är en lättfattlig översikt av det viktigaste dragen i Finlands historia och samhällsutveckling från slutet av svenska tiden till Nato-medlemskapet sommaren 2023. Boken används som en gymnasielärobok men lämpar sig som en faktabok för alla som vill fördjupa sin kännedom om Finlands historia. Boken har ett rikt bildmaterial – med mer än 250 foton.

EKENÄS UNIVERSITET

- DÄR INBÖRDESKRIGET INTE SLUTADE 1918

Sture Lindholm & Cecilia Toivanen

ISBN 978-952-67524-6-4

288 sidor, inbunden

Cirka pris 37,90 e

Köp i bokhandeln eller via www.proclio.fi

■ "Ekenäs universitet", tvångsarbetsinrättningen i Dragsvik, var på 1920-talet Finlands största politiska fängelse, där de flesta finländare som dömts för illegal kommunistisk aktivitet "studerade". Den prisbelönta faktaboken skildrar en okänd dyster historia om politisk kamp, terror och underjordisk verksamhet i fängelsevardagen, utspelad mot bakgrund av 1920-talets politiska utveckling i Finland.

SLEF-MEDIA

RÖSTEN FRÅN ÖKNEN

PÅ JAKT EFTER KORANENS KÄLLOR

Torsten Sandell

ISBN 978-952-5578-95-9

192 sidor

24,50 e

Köp på slef.fi/butik

■ En helig skrift. En mytomspunnen bok. En potentiellt samhällsomstörtande skröna. Åsikterna kring Koranen går starkt isär. Men förvånande få har läst den. Och ännu färre har tagit sig tid att verkligen gå på djupet och reflektera kring texternas ursprung. I "Rösten från öknen" återger Torsten Sandell det internationella forskningsläget kring Koranens uppkomst.

HJÄLP FINNS ATT FÅ

FÖRKUNNAT UNDER FÖRBÖN OCH TACK

Allan Franzén

ISBN 978-952-5578-93-5

116 sidor

20,00 e

Köp på slef.fi/butik

■ I den här samlingen med uppmuntrande predikningar, hållna i anslutning till förbönsgudstjänster i Petrus församling mellan åren 2011 och 2022, delar Allan Franzén med sig av såväl bibliska sanningar som personliga erfarenheter. Det självvårdande greppet löper som en röd tråd genom allt. Hjälpen finns att få.

SISTA BREVET*Christel Sundqvist*

ISBN 978-952-7523-11-7

217 sidor, inbunden

33,50 e

Köp på www.boklund.fi

■ Marie flyr till ett nytt arbete i Norge, i ett försök att fylla tomrummet efter vännen Vannes död. Faster Sigrid lever ett liv som går sin gilla gång; ett liv som bygger på en lögn så skoningslös att Marie värjer sig för sanningen. Kriget finns kvar, avlägset men ändå så påtagligt. Också för Marie som inte var med när allting hände.

BARA MÄNNISKOR*Catherine Lindelöf Granlund*

ISBN 978-952-7523-14-8

285 sidor, häftad

28,90 e

Köp på www.boklund.fi

■ I den ur verkligheten inspirerade fiktiva romanen Bara människor hör vi olika inre och yttre röster som alla kunde rymmas på en liten ort som Grankulla eller försvinna i vimlet i en större stad. Vi lever våra liv här på jorden, söker vår plats, vårt jag, kanske eller kämpar på med våra utmaningar. Vi är ensamma. Vi är i något större och älgkon betar alltjämt sin säl.

NÄTRYGGAREN*Kurt Blomqvist*

ISBN 978-952-5986-48-8

165 sidor

25 e

Köp på www.labyrinthbooks.fi
eller i bokhandeln

■ Nätbyggaren handlar om fiskerihistoria och om hur fiskeredskapen utvecklats. Mycket av historien utspelar sig på Lax - ön, ett vackert fiskeläge i yttersta skärgården i Nykarleby. Detta är Kurt Blomqvists personliga berättelse om sitt företagande i fiskeribranschen och vägen dit.

NÄR SKÖNHETEN KOM TILL BYN

– MORDET PÅ DEN ÖPPNA KULTUREN?

Tage A:son Kurtén

ISBN 978-952-5986-47-1

237 sidor

25 e

Köp på www.labyrinthbooks.fi
eller i bokhandeln

■ Kan en uppväxtskildring från en småstad i Österbotten väcka ont blod? Vad sker bakom kulisserna i spelet mellan författare och förlag? Hur avgörs vad som publiceras och vems manuskript som accepteras? I en klassisk pusseldeckare fångar Tage A:son Kurtén in hur olika aktörer fungerar på den skönlitterära marknaden.

BULTANDE HJÄRTAN

LÄTTLÄSTA BERÄTTELSE OM LIVET OCH KÄRLEKEN

Henrika Andersson, Ann-Helen Attianese, Thomas Brunell, Otto Donner, Lena Frölander-Ulf, Sara Jungersten, Kjell Lindblad, Heidi Sjöblom, Lars Strang, Heidi von Wright, Axel Åhman

ISBN 978-952-7099-53-7

140 sidor, häftad

18 e

Köp via shop.larum.fi

■ Bultande hjärtan är en samling lättlästa noveller och dikter. Texterna är skrivna av kända finlandssvenska författare och berättar om sånt som får hjärtat att bulta. De berättar om hur det känns att älska någon, hur det känns att vara rädd, glad, sorgsen och vilse.

Otrohet, tro, passion, makt och kärlek

Höstens böcker lämnar ingen oberörd

PHILIP TEIR

J&B

Scener ur ett skenäktenskap

Lyckligtvis står det direkt klart att "den där satans Philip Teir" skriver med ett både ömsint och skarpögt driv som är en njutning att följa.

– YLVA PERERA, HUFVUDSTADSBLADET

Höstens mest omtalade bok

KARIN COLLINS

Hos dig min längtan är förtöjd

Året är 1940. Finland har tvingats arrendera ut Hangö udd till Sovjetunionen. Hangöborna har på kort varsel flytt från sin kära stad. Hjalmar, Aino och Disa som vi lärde känna i *Snart har sommarn blommat ut*, befinner sig på olika håll i södra Finland, och kämpar med att acceptera sina nya liv och omständigheter.

Del två i Hangötrilogin

MERETE MAZZARELLA

Nånting på andra sidan

Det är bara att hoppas att hon ska fortsätta att röra sig bland de outtömliga frågorna och förmedla sina upptäckter och tankar till, vill jag tro, fortsatt gagn också för de många i aftonlandet irrande och i anden törstande.

– HÅKAN MÖLLER, HUFVUDSTADSBLADET

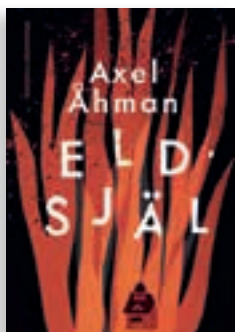
ANNIKA HÄLLSTEN

Anna-Maja Henriksson

Makten och ärligheten

Under sommaren och hösten har Anna-Maja Henriksson fått stor synlighet i medierna som ordförande för SFP, partiet som kunde fälla regeringen. Men vem är hon egentligen? Annika Hällsten har rest med Anna-Maja Henriksson och intervjuat henne upprepade gånger för denna bok som ger hela hennes livshistoria. Från uppväxten i Jakobstad med en ensamförsörjande mamma till Marins och Orpos regeringar, coronapandemi och Ukrainakrig.

Utkommer 10.10

AXEL ÅHMAN

Eldsjäl

Axel Åhmans romandebut *Eldsjäl* är en berättelse om dem som stannar, om dem som brinner trots att de rimligtvis borde slockna. Det är en kärleksförklaring till föreningslivet och glesbygden.

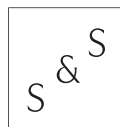
PETRA LILLSUND BOTÉUS

Mitt idiotiska liv

Mitt idiotiska liv är en dagbok fylld av familjereationer, vänskap och ensamhet, och en 11-årigs tankar om vad som sist och slutligen är viktigt på riktigt. Illustrerad av Herta Donner.

9-12år

SFV-medlemmar får 45 procent rabatt på alla böcker på litteratur.sets.fi. Använd kampanjkoden Aktie123
Flera böcker finns på litteratur.sets.fi

SCHILDTS &
SÖDERSTRÖMS

BILD: WIKIMEDIA COMMONS / THE PARISIENNE (VIRGINIE) (1883). OIL PÅ DUK, 73 X 92 CM (28.7 X 36.2 IN). JOENSUU ART MUSEUM ONNI, FINLAND

Kan du Svenskfinland?

Av *Jesper von Hertzen*

- 1 Var i Svenskfinland finns biografen Bio Forum som grundades redan 1912?
- 2 I vilken idrottsgren var Alexander Stubb bäst i sin åldersklass (55–59-åringar) i en stor tävling i Lahtis somras?
- 3 I vilken stad finns Valkom hamn?
- 4 Vad heter gruppen som gjort låtar som Kajanaland, Leevi & the Leavings och Om jag nånsin far till Jakobstad igen?
- 5 Vilken finlandssvensks rekord är i skrivande stund, den 21 augusti, 89,83?
- 6 Vilken känd man bor på Andersudde?
- 7 Vad är det svenska namnet på Savolaxkommunen Joroinen, känd för sina herrgårdar?
- 8 Vilken berömd målare hade sin ateljé i Haiko i Borgå?
- 8 Vad heter det familjeägda köttföretaget som grundades 1951 i Jakobstad?
- 8 Vem blev nyligen Hufvudstadsbladets nya chefredaktör? Tips: initialer: K. S.

	BMA 2023	FINNS DET LÅNGA LOFFET? LÅNG RAD	LEGG SÅS PÅ STAD I ITALIEN		BENÄM- NING NEON	" SONDER	GE HON LJUS- SIGNALER	
	→						VILL ELECT- RIKER FÅ?	
	MAKILDA CHOKLAD DUT PER ORÅNE					POJKVÄNN KÖMMU- NISTISKT PARTI		
	→				JPÅNSK KONST- NÄR	KARIN NIELSSON STAD I FRANKRIK		
	SÖT- POTATIS I ADELS' NAMN				SYSSLAT MED RODA KORSET		IDÅ ERIKSSON	
	→			SJUKHUS PLAYA				
	VIOSTÄRKT UTSIKT NEDER- LÄNDERNA							
	SÅNG FÖR TRE	STÅHEJ AUTOMAT- KÄRWIN			INTE NÅGOT			
IDROT	↓	ROT- FRUKTER FÄRDAS PÅ HÖSTRYGG	STARK MANN KVÄLLS- SIGNAL			DRYCK 1/10	PETRO- LEUM	TRÄCKER
↳			SKALLAR		SKÄLIG- HET			
TILL- KOMMA				EKO- RADIO HÖRN			SKYDD PÅT- GOSSE	
TREND KORSAR			LITTE- RÄR DUVA		BERGMAT FRUKT			
↳			ERBIDIUM ÅNGBÅT	NAFTALIS BROR YLLETYG		DELBE- TÄLNING SÅDAN		
" LON	SYDAMERI- KAN MED PERMANENT URSPRUNG	INTE ENIGA	PRAKT MASSA- CHUSETS	FINSKT POJKVÄNN UPPDICHTAN HISTORIA			STOR ÅDER	
↳				USA KROPPS- STÄLLNING				BUDGET
JAN... OCH PÅ PÅRSÅ			HÄLSO- ANLÄGG- NING	GREJ APERITIF		FORT- FÄRANDE	TÄVLING GÅDS ÄTLING YMOZEL-IL	
→			KAN GLAS VARA?					
SIFRA	↳		→					TRÖGA
DANSK Ö			TÄVLING- BANAN			TILL- TALAT ARTIGT		

NAMN: _____

ADRESS: _____

E-POST/MOBILNUMMER _____

Vinsten för krysslet 3-2023 är två SFV-biografier. Skicka in lösningen senast 3.11.2023 till SFV:s redaktion, Annegatan 12 A 24, 00120 Helsingfors. Märk kuvertet "Kryss". Du kan också skanna eller fota din lösning och e-posta den på redaktion@sfv.fi. Skriv in dina uppgifter på själva krysslet - vi sparar endast bilden i vårt utlottningssystem, inte uppgifter du uppger i e-posten.

SUDOKU ENKEL

			9		6		7	
4		5		3		9	1	8
		3	1			2		
	5							9
	3		5	9	1		8	
6							4	
		9			8	7		
1	4	7		6		8		5
	8		7		5			

SUDOKU SVÅR

					6			8
3							9	
	4		9			5	2	
1				5		8		
	2			1			6	
		8		3				9
	3	2			8		4	
	5							7
7			4					

KRYSSLÖSNING 2/2023

71 svar lämnades in, 43 per post, och 29 per e-post. Fru Fortuna gynnade denna gång **Ulla Backas**, Kimito. Vinstböckerna torde vara framme.

HUR DRAR VI VINNARNA I KRYSET?

- De svar som kommit per epost sparas, och förses med en löpande numrering som fortsätter numreringen av de lösningar som kommit brevledes.
- Summan av antalet lösningar förs in i en slumpgenerator, som drar ett tal mellan 1 och antalet inlämnade svar. På så sätt har alla lösningar lika stor chans att vinna utlottningen.

ANAGRAMJAKTEN

I de lustiga rubrikerna gömmer sig en rubrikrad i tidningen (alltså inte nödvändigtvis hela rubriken). Antalet bokstäver är det samma, men ordantalet kan variera. Specialtecken som frågetecken, kolon eller talstreck finns inte med. De rätta svaren finns på denna sida.

VRÅNG BIFF SKÖRDAS

CIRKULERANDE STRUTS ENSE

BLOMMANDE BINÄRA SKINKAN

FÖRHANDLING CIVIL BEBODD BLI

VEMODET BORDAR BY

LÖSNINGAR

- BRÄVO BETYDER MOD SID • 18
- BILDNING, AVBILD OCH FÖREBILD SID • 49
- MÄNNISKAN BAKOM BILDERNA SID • 36
- STUDIECENTRALENS KURSER SID • 8
- SÖK BIDRAG FRÅN SFV SID • 3

SUDOKU ENKEL

8	1	2	9	5	6	3	7	4
4	6	5	2	3	7	9	1	8
9	7	3	1	8	4	2	5	6
7	5	8	6	4	2	1	3	9
2	3	4	5	9	1	6	8	7
6	9	1	8	7	3	5	4	2
5	2	9	4	1	8	7	6	3
1	4	7	3	6	9	8	2	5
3	8	6	7	2	5	4	9	1

SUDOKU SVÅR

2	9	1	5	4	6	3	7	8
3	8	5	7	2	1	4	9	6
6	4	7	9	8	3	5	2	1
1	7	9	6	5	4	8	3	2
5	2	3	8	1	9	7	6	4
4	6	8	2	3	7	1	5	9
9	3	2	1	7	8	6	4	5
8	5	4	3	6	2	9	1	7
7	1	6	4	9	5	2	8	3

Har du läst Lärorikt?

Lärorikt är webbplatsen för dig som är intresserad av pedagogik och lärande och som vill följa med vad som händer på fältet. Vi levererar ett färdigt läspaket var tredje vecka – lättillgängligt och lättöverskådligt. Gratis, utan reklam och utan inloggning.

Lärorikts reportage, artiklar, kolumner, insändare och tips bidrar till ökad kunskap, inspirerar och väcker debatt. Vi vill ge läsarna fördjupade insikter i pedagogiska frågor ur ett finlandssvenskt, nordiskt och globalt perspektiv.

**Klicka in dig på
lärorikt.fi idag!**

